

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ
LİSANS PROGRAMLARINDA YER ALAN
İLLÜSTRASYON DERSLERİNİN
ELEŞTİREL BİR İNCELEMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Tuna Ferit HİDAYETOĞLU

ANKARA-2008

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ
LİSANS PROGRAMLARINDA YER ALAN
İLLÜSTRASYON DERSLERİNİN
ELEŞTİREL BİR İNCELEMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Tuna Ferit HİDAYETOĞLU

Danışman
Prof. Dr. Vedat ÖZSOY

ANKARA-2008

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Tuna Ferit HİDAYETOĞLU'nun "Güzel Sanatlar Fakülteleri Lisans Programlarında Yer Alan İllüstrasyon Derslerinin Eleştirel Bir İncelemesi" başlıklı tezi tarihinde, jürimiz tarafından Resim-İş Öğretmenliği Bilim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı):

Üye :

Üye :

ÖNSÖZ

Resimlemenin ifade ve iletişim aracı olarak dilden çok daha önce ortaya çıktığı bilinmektedir. İnsanoğlu korkularını isteklerini ve duygularını anlatmak için çizgiyi ve rengi kullanmıştır. Resim, eski çağlardan günümüze dek önemini korumuş ve bir iletişim dili olarak gelişmiştir. Çizmek, resimlemek duyguları düşünceleri somutlaştırmaktır. İllüstrasyonun amacı yazılı metinleri açıklamak, bir fikri daha etkili ve verimli anlatmak ve aydınlatmaktır. Açık şekilde bir şeyi gizlemeden, bir harita ya da diyagram gibi, illüstrasyon bilgilenme ihtiyacını giderir. Daha girift olarak illüstrasyon, eşlik ettiği materyal hakkında yorumlama ya da açıklamalar yapar. Bir ürünü sattırmak ya da bir hikâyeyi canlandırmak, garip tuhaf şeyleri canlandırmak ya da bir mesajın vurgusunu arttırmak için kullanılır. Bir illüstrasyonun başarısı ve başarısızlığı daha çok, onun bildiriyi iletmesine bağlıdır.

İllüstrasyon, bilgisayar teknolojisinin de gelişmesiyle birlikte farklı tekniklerle farklı alanlarda kullanılmaya başlanmıştır. Fırça ve farklı materyaller ile uzun süren çabalar sonucu renklendirilen illüstrasyonlar, artık bilgisayar ortamında hızlı bir şekilde renklendirilmekte ve çoğaltılmaktadır. Günümüzde değişik alanlarda illüstratörlere ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin Türkiye’de artık adliyelerde fotoğraf çekimi yasaklanmış ve adli illüstratörlere gereksinim duyulmuştur. Aynı şekilde tıp alanında da illüstratörlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bir çok doktor, tıbbi illüstratör bulamadığı için çizimlerini yurtdışında yüksek fiyatlara yaptırmaktadır. Adli ve tıbbi illüstrasyon kendi çapında uzmanlık gerektirir ve ülkemizde de bu alanda yetişmiş eleman bulmak oldukça zordur. Amerika’da bir çok üniversitede tıbbi illüstrasyon bölümü bulunmasına karşın şu an güzel sanatlar fakültelerimizde genel illüstrasyon bölümü dahi bulunmamakta ve sadece ders olarak okutulmaktadır. Bu bağlamda illüstrasyonun günümüz çağdaş yaşam ortamında vardığı son nokta ile birlikte üniversitelerimizde okutulan illüstrasyon dersi konuları (yapım teknikleri, çeşitleri) ve dersin işleniş tezimin temelini oluşturmaktadır. Ayrıca bu çalışmanın ülkemizde, illüstrasyon alanında bilgi kaynağı eksikliğinin giderilmesine katkıda bulunacağı inancındayım.

Araştırmamın genel çizgisini ortaya çıkarmamda ve çalışmalarım esnasındaki yönlendirmelerinden ötürü danışmanım Prof.Dr. Vedat ÖZSOY'a, anket sorularımı hazırlamamda yardımlarını esirgemeyen Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nden Öğr.Gör. Aygöl AYKUT'a, anket sorularımın analizinde tecrübelerinden yararlandığım Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyelerinden Yrd.Doç.Dr. Kenan GÜLLÜ'ye ve öğrencilerine, ingilizce kaynaklarımın çevirileri sırasında karşılaştığım zorluklarda yardımları ile Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora öğrencisi Özler ÖZGÜR'e ve Selin ÖZSAYIN'a, maddi ve manevi desteği ile kuzenim Pelin BURUK ve anneme teşekkür ederim.

Tuna Ferit HİDAYETOĞLU

ÖZET

GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ LİSANS PROGRAMLARINDA YER ALAN İLLÜSTRASYON DERSLERİNİN ELEŞTİREL BİR İNCELEMESİ

HİDAYETOĞLU, Tuna Ferit
Yüksek Lisans, Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Vedat ÖZSOY
Nisan - 2008

Bu araştırmanın amacı; güzel sanatlar fakülteleri, lisans programlarında yer alan illüstrasyon derslerinde işlenen konular (yapım teknikleri, çeşitleri) ile birlikte dersin işleniş biçimi ve uygulanan eğitimin, günümüz şartlarında ortaya çıkan ihtiyaçlara cevap verebilme açısından durumunun incelenmesidir.

Araştırmada nicel araştırma yöntemi uygulanmış olup, Türkiye'deki 9 üniversitede bulunan güzel sanatlar fakültelerindeki lisans programlarında yer alan illüstrasyon dersi konuları ve işleniş incelenerek buradaki 12 öğretim elemanı ve 107 öğrencinin illüstrasyon dersleriyle ilgili görüşlerine başvurulmuştur. Görüşmelerde anket yapılarak çeşitli sorulardan oluşan tutum ölçeğinden de yararlanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Türkiye'deki üniversitelerde yer alan güzel sanatlar fakültelerinde 2006 - 2007 eğitim öğretim yılı içerisinde verilen illüstrasyon dersleri oluşturmaktadır. Görüşme formu ve anketler ile elde edilen bilgiler belirtke tablosu şeklinde verilmiş, öğrenciler ile öğretim elemanlarının kimlik bilgileri frekans ve yüzde olarak ortaya konulmuştur.

Araştırma sonuçlarından bazıları;

1) Öğretim elemanlarının tamamı derslerinde, illüstrasyon çeşitlerinden yayın illüstrasyonlarına değinmektedir. Bununla birlikte illüstrasyon çeşitlerinden adli illüstrasyon ile bilgi ve istatistik illüstrasyonlarına hiçbir zaman değinilmemektedir.

2) Öğretim elemanlarının %58'i derslerinde, illüstrasyon tekniklerinden karışık teknik, karakalem ve bilgisayar tekniklerini ayrı konular olarak işleyerek ağırlık verdiğini belirtmektedir. Bununla birlikte illüstrasyon tekniklerinden yağlıboya tekniği hiçbir zaman ayrı bir konu olarak işlenmemektedir.

3) Öğrencilerin toplam %83'ü illüstrasyon dersinde işlenen konuların ileride mesleki hayatları açısından faydalı olacağını düşünmektedir. Öğrencilerin %73'ü de illüstrasyon derslerinin oldukça zevkli olduğunu düşünmektedir.

Araştırma sonunda ortaya çıkan sorunlara dayalı olarak araştırmacı tarafından ortaya konulan önerilere yer verilmektedir.

ABSTRACT

A CRITICAL STUDY OF ILLUSTRATION LESSONS IN THE PROGRAMMES OF FACULTIES OF FINE ARTS

HIDAYETOGLU, Tuna Ferit
M.Ed., Department of Art Education
Supervisor: Prof. Dr. Vedat OZSOY
June - 2008

The aim of this project is to understand the subjects (the techniques of production and their varieties) of the lessons given in faculties of fine arts and also to understand the processing format of the lessons and the satisfaction for need of today's conditions.

In this study, quantitative research method is applied. The illustration lecture subjects and illustration techniques across 9 universities' faculties of fine arts in Turkey are studied and also the opinions of 12 instructors and 107 students are referred. Questionnaires and question forms are used while taking lecturers' and students' opinions. The statical sample of the research are from illustration lectures that are given in 2006-2007 education year in faculties of fine arts. For this reason "Typical Conditon Sample" has been used in this research. The information gathered by question forms and questionnaires have been given by emblem tables and the identity information of the instructors and students have been exhibited by frequencies and percents.

Some of the result from the research;

- 1) All of the instructors deal only with broadcast illustrations in their classrooms. The judicial and information illustration types are never mentioned.
- 2) In lectures, %58 of the instructors, teach mixed illustration technique, charcoal technique and computer techniques seperately. Oil paint technique are never taught in the lessons.
- 3) %83 of the students think that the suject which are taught in illustration lessons will be usable in their professional life and %73 of the students think that illustration lessons are enjoyable.

At the end of the study, the researcher's proposals which are related to the problems that appears in the resarch have been discussed.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix

BÖLÜM I

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.2.1. Alt Amaçlar	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1. Sanat Eğitimi.....	6
2.1.1. Amacı.....	8
2.1.2. Önemi ve Gerekliliği	10
2.2. Grafik Tasarım ve İllüstrasyon	13
2.2.1. Grafik Tasarım.....	13
2.2.1.1. Tarihi	15
2.2.1.2. İllüstrasyonun Grafik Tasarım İçindeki Yeri.....	16
2.2.2. İllüstrasyon	16
2.2.2.1. Tarihi	19
2.2.2.2. İşlevi	20

2.2.2.3. Türkiye’de İllüstrasyon	22
2.3. İllüstrasyon Çeşitleri.....	23
2.3.1. Basın Yayın İllüstrasyonları.....	24
2.3.2. Reklam İllüstrasyonları	26
2.3.3. Moda İllüstrasyonları	28
2.3.4. Doğa Tarihi İllüstrasyonları	31
2.3.5. Tıbbi İllüstrasyon.....	33
2.3.6. Teknik İllüstrasyonlar	37
2.3.7. Bilgi ve İstatistik İllüstrasyonları	39
2.4. İllüstrasyon Teknikleri.....	41
2.4.1. Kurşunkalem Tekniği.....	41
2.4.2. Mürekkep ve Lavi Tekniği	43
2.4.3. Sulu Boya Tekniği	44
2.4.4. Guaj Boya Tekniği.....	45
2.4.5. Akrilik Boya Tekniği	47
2.4.6. Yağlı Boya Tekniği.....	48
2.4.7. Kolaj Tekniği.....	48
2.4.8. Püskürtme Tekniği.....	49
2.4.9. Dijital İllüstrasyon	50
2.4.10. Karışık Teknik	51

BÖLÜM III

3. YÖNTEM.....	52
3.1. Araştırmanın Modeli	52
3.2. Araştırma Grubu.....	52
3.3. Verileri Toplama Teknikleri	56
3.4. Verilerin Analizi.....	56

BÖLÜM IV

4. BULGULAR ve YORUMLAR.....	57
4.1. Bulgular	57
4.1.1. Alt Amaç-1	57
4.1.2. Alt Amaç-2.....	59
4.1.3. Alt Amaç-3.....	61
4.3.4. Alt Amaç-4.....	63
4.2. Yorumlar.....	69

BÖLÜM V

5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	73
5.1. Sonuç	73
5.2. Öneriler	75
KAYNAKÇA	78
EKLER.....	81

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo-1: Ankete katılan öğretim elemanlarının ünvan sıralaması	53
Tablo-2: Öğretim elemanlarının cinsiyet dağılımı	54
Tablo-3: Öğretim elemanlarının yaş dağılımı	54
Tablo-4: Öğrencilerin yaş dağılımları	55
Tablo-5: Öğrencilerin cinsiyetleri	55
Tablo-6: Öğrencilerin bulunduğu sınıflar	55
Tablo-7: Lisans Öğrencilerinin illüstrasyon derslerine ilişkin görüşleri anketi.....	65
Tablo-8: Lisans öğrencilerinin illüstrasyon derslerine ilişkin tutumları	66
Tablo-9: Öğretim elemanlarının illüstrasyon derslerine ilişkin görüşleri anketi	67

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümünde, araştırma ile ilgili problemin ne olduğuna; araştırmanın amacına; araştırmanın önemine ve araştırmanın sınırlılıklarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Problem

Grafik sanatı çağdaş dünyada, insanlar arasındaki diyalog, iletişim ve alışverişi sağlayan en önemli faktörlerden biridir. Grafik sanatların bir kolu olan illüstrasyonun amacı da farklı dilden ve farklı ırktan insanların, başka herhangi bir araca ihtiyaç duymadan simge ve çizimler ile haberleşmelerini; çizimlerden bir anlam çıkarmalarını sağlamaktır. İllüstrasyon, günlük yaşamda kitaplarda, afişlerde, gazete sayfalarında ve dergilerde görülebilmekte, metrolarda, hava alanlarında, otobanlarda iletişimi sağlayan simgelerin de illüstrasyon oldukları bilinmektedir. Grafik tasarımının uygulama alanı ve görsel iletişimin önemli bir elemanı olan illüstrasyon, resimle karikatür arasında net bir çizgiyle ayrıştırılamamasına rağmen metin, başlık ve slogan gibi sözel unsurları görsel olarak detaylı bir şekilde anlatan, yorumlayan veya bir kavramı görsel hale getirmek, bir mesajı iletme amacı ile yapılan resimlemelerin tümüdür. Görsel iletişimin hemen hemen bütün alanlarında kullanılan illüstrasyonu resimden ayıran en önemli özelliklerden biri, müşteri tarafından sipariş edilmiş olmasının yanında verilmek istenen mesajı net bir şekilde okuyucuya iletme zorunluluğudur. Bu, resim sanatında daha farklıdır. Resim yapan bir sanatçı, çalışmasının alıcıya ulaşıp ulaşmayacağı konusunda endişe duymaz ve kendi istediği tarzda ürün verir (Evrar, 2000, s.31), (Tuna, 1997, s.4).

Günlük gazetelerde gördüğümüz karikatürler ve resimler, dergilerde dikkatimizi çeken moda, sağlık, ev ürünlerini tanıtan görüntüler, hikaye kitaplarında yazının hemen yanında bulunan çizim ve resimler, yollarda karşımıza çıkan levha üzerindeki işaretler, otogar gibi yerlerdeki semboller, bilimsel eserlerin içinde bulunan resimlerin hangi sebeplerle kullanıldığının iki cevabı vardır; birincisi insanlara, bir şeyler anlatabilmek ya da öğretebilmek ve tanıtmak; ikinci ise görsel iletişim olacaktır. Birinci cevaba baktığımızda, duygu ve düşüncelerimizi karşı tarafa aktarmak, yazılı bir metni aydınlatmak ve kolayca öğretmek için yapılan resimlere illüstrasyon denilir, tanımı ile karşılaşırız. İkinci cevapta ise; insanın iletişim kurması bir zorunluluktur, bunu da bir takım araçları kullanarak yapacaktır. Kullanılan araçların neredeyse hepsinde karşılaştığımız şekiller, sembol, resim ve çizimler iletişimin gerçekleştirilmesinde en etkili araçlardan biridir.

Günümüzde neredeyse her alanda illüstrasyon sanatını görmek mümkündür. Örneğin bir araba tamirati kitapçığında gördüğümüz buji resminin yapımı için teknik illüstratörler bu konu ile ilgili teknik bilgilerini ve çizim yeteneklerini kullanırlar. Doğa tarihi illüstrasyonları için arkeologlar, bu alanda yetişmiş sanatçılara ihtiyaç duymaktadır. Moda dergilerinde gördüğümüz elbise tasarımları için yine kendi alanında yetişmiş özel illüstratörler kullanılmaktadır. Aynı şekilde tıp doktorlarının da tıbbi illüstrasyon alanında eğitim görmüş, çizim yeteneği ve tıp bilgisi olan sanatçılar ile birlikte çalışması gerekmektedir. Doğal olarak tıp fakültesinde sanat eğitimi almamış bir doktorun yapacağı çizimin ne kadar sağlıklı olacağı tartışılır.

Yurtdışında farklı alanlarda illüstratör yetiştirmek için üniversiteler bünyesinde birçok bölüm bulunmaktadır. Türkiye’de de tıbbi ve adli illüstratörlere olan ihtiyaç gün geçtikçe artmasına rağmen üniversitelerimizde henüz genel anlamda illüstrasyon bölümü dahi bulunmamaktadır. Örneğin Türkiye’de artık adliyelerde fotoğraf çekimi yasaklanmış ve adli illüstratörlere gereksinim duyulmuştur. Suçluların robot resimleri amatör kişiler tarafından illüstre edilmektedir. Aynı şekilde tıp alanında da illüstratörlere ihtiyaç duyulmaktadır. Birçok doktor, tıbbi illüstratör bulamadığı için

izimlerini yurtdışında yüksek fiyatlarla yaptırmaktadır. Adli ve tıbbi illüstrasyon kendi çapında uzmanlık gerektirir ve ülkemizde de bu alanda yetişmiş eleman bulmak oldukça zordur. Kısaca adli ve tıbbi illüstrasyona ülkemizde önem verilmemesi ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eskiden sadece karakalem, sulu boya ve pastel gibi klasik yöntemlerle yapılan çizimler artık bilgisayar ortamında birçok farklı program kullanılarak pratik bir biçimde oluşturulmaktadır. Örneğin klasik yöntemlerle yapılan bir reklam illüstrasyonunda hatayı düzeltmek zaman ve para kaybına neden olabilir. Klasik yöntemlerde hata, ya silinerek uzun sürede düzeltilir ya da baştan yapılarak malzeme israfına ve para kaybına neden olur. Oysa bilgisayar ortamında hazırlanan bir illüstrasyon için bunlar söz konusu bile olmaz. Yapılan bir fırça hatası tek bir tuşla geri döndürülebilir, böylece zaman ve para kaybının önüne geçilebilir. Çalışmanın baskı kalitesi de neredeyse kusursuzdur.

İş dünyasında adli ve tıbbi illüstratörlere olan ihtiyaç göz önüne alındığında yeni illüstrasyon tekniklerinin öğrencilere öğretilmesi ve farklı alanlarda ortaya çıkan illüstratör ihtiyaını karşılamak için illüstrasyon eğitiminin akademik anlamda geliştirilmesi, ders programlarında illüstrasyon çeşitlerinden adli ve tıbbi illüstrasyona yer verilmesi, dersin işleniş açısından modernleştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Güzel sanatlar fakülteleri, lisans programlarında yer alan illüstrasyon derslerinin niteliğinin, ğretim elemanları ve ğrenci görüşlerine göre eleştirel olarak incelenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

1.2.1. Alt Amaçlar

Yukarıdaki amaç çerçevesinde aşağıdaki alt amaçlar gerçekleştirilmeye çalışılacaktır.

1.2.1.1. Güzel sanatlar fakültelerinin ders programlarında yer alan illüstrasyon dersi konularından “yapım teknikleri” ve “çeşitleri”ne yeterince yer verilip verilmediğinin, öğretim elemanı ve öğrenci görüşlerine göre saptanması,

1.2.1.2. Öğrenci görüşlerine göre illüstrasyon derslerinin eğitim ve öğretim durumunun belirlenmesi,

1.2.1.3. İllüstrasyon derslerine yönelik öğrenci tutumlarının belirlenmesi,

1.2.1.4. Öğretim elemanı ve öğrencilerin, illüstrasyon dersinin işleniş biçimine ilişkin görüşlerinin saptanması

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi, güzel sanatlar fakülteleri lisans programlarında yer alan illüstrasyon dersi konularının ve işlenişinin incelenerek, verilen eğitimin günümüzde farklı illüstrasyon alanlarında ortaya çıkan ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte olup olmadığını saptamak ve derslerin daha verimli hale getirilmesi için önerilerde bulunulmasından kaynaklanmaktadır.

Bu araştırmada, güzel sanatlar fakülteleri resim, grafik, grafik tasarımı ve görsel iletişim tasarımı gibi bölümlerdeki, lisans programlarında yer alan illüstrasyon dersi konularında uygulamaların nasıl olduğuna, illüstrasyon tekniklerindeki gelişmelere paralel olarak değişen eğitim araçlarına, illüstrasyon eğitiminin kapsamı, kuramları ve niteliğine ilişkin bir durum değerlendirmesi yapılmaktadır. Bu doğrultuda araştırma, illüstrasyon eğitiminde uygulamalar ve kuramların karşılaştırılmasının yapılması açısından da önem taşımaktadır.

Bu araştırma, güzel sanatlar fakültelerinde bulunan resim, grafik, grafik tasarımı ve görsel iletişim tasarımı gibi bölümlerin lisans programlarında, illüstrasyon dersiyle ilgili öğretim elemanları ve öğrencilerin görüşleri doğrultusunda durum tespiti yapılarak, illüstrasyon konularının (çeşitleri ve yapım teknikleri) programlarda yapılandırılmasına getireceği yenilikler ve öneriler bakımından da önemlidir. Ayrıca araştırmanın mevcut durumu betimleyerek ileride yapılacak yeniliklerin hangi yönde olması gerektiği konusunda fikir verebileceği de umulmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- a. Türkiye’de bulunan güzel sanatlar fakültelerinin resim, grafik tasarımı ve görsel iletişim tasarımı gibi bölümlerinde bulunan illüstrasyon dersleri ile,
- b. 2006-2007 eğitim-öğretim yılı programları ile,
- c. Dört ilde bulunan dokuz üniversite ile,
- d. Araştırmaya katılacak öğretim elemanları ve öğrenciler ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde kaynak taraması yapılarak, sanat eğitimi, grafik tasarımı, illüstrasyon çeşitleri ve teknikleri üzerinde durulmuştur.

2.1. Sanat Eğitimi

Tarih boyunca insanlığın cevap aradığı sorulardan bir tanesi de eğitim nedir sorusudur. Peygamberler ve düşünürler gibi toplumun önde gelenleri eğitim ve toplum konusu ile ilgili çeşitli görüşler öne sürmüşlerdir. Tarih boyunca yeni kuşakların sosyalleştirilmesi ve kültürel değerlerin aktarılmasında en büyük görev eğitim kurumlarına düşmüştür. Eğitim, kişinin algılama, anlayış, kavrayış, tutum ve değerlerindeki değişme ve gelişme demektir. Gerçek öğrenme faaliyeti, kişinin düşünce tarzı, olaylara bakış açısı, olayları değerlendirme tarzı, problemleri algılama ve problemleri çözme kapasitesinde bir değişim meydana getirir (Özdemir, 1999, s.1-2).

Eğitim genel anlamda, var olan davranışları istendik şekilde değiştirme ya da yeni davranışlar oluşturma sürecidir. Eğitimin olabilmesi için istendik davranışların, kişinin kendi yaşantısı içerisinde meydana getirilmesi gerekmektedir. Kişinin kendi yaşantısı yolu ile davranışlarında oluşan değişim ise öğrenmedir. Diğer bir deyişle eğitim, geçerli öğrenme süreçlerinin oluşturulmasıyla gerçekleştirilmektedir. O halde eğitim sürecine, istendik öğrenmeleri oluşturma süreci de denebilir. Eğitim, ister bilinçli ve planlı bir biçimde okullarda yapılsın, isterse geliş güzel bir şekilde kişinin içinde bulunduğu tüm çevrede yapılsın, yalnızca istenen özellikteki davranış değişmelerinin oluşturulmasını, yani geçerli olan öğrenmeleri kapsar (Senemoğlu, 2000, s.92).

Sanat kelimesi, kapsam olarak plastik sanatlar veya görsel sanatları da içine almaktadır.(Read, 1974, s.17). Sanat, insanı günlük hayatın dar kalıplarından kurtarır ve rahatlatır. İnsanoğlunun zekası ve ruhu, sanatta güzeli, teknikte faydayı ve bilimde doğruyu ararken, aslında kendini aramaktadır. Din, bilim, felsefe, sanat ve teknik gibi alanlar arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Sanat eserleri, var olan bir şey ya da bir nesne ile ilişkilidir. Belli bir varlığı anlatır ve o varlıktan bir kesit ortaya koyar. Bir resme baktığımızda ya insan, ya da doğadan bir kesit görürüz. Bir tiyatro oyununa bakıldığında ise belli olayların anlatıldığı görülmektedir. Bir müzik parçası veya şiir; doğadan, insan ruhundan veya insan duygularından bir anlatımdır. Sanatçının gördüğü, kavradığı ve gerçeklik olarak algıladığı varlığın bilgisi, sanatın asıl konusunu oluşturmaktadır. Kısaca sanat, insanın kendisi ile doğadaki nesnel gerçekler arasındaki estetik bir ilişkiden oluşur (Yolcu, 2004, s.3-4).

“Sanat eğitimi, salt kendine (sanata) dönük bir eğitim olmayıp, çağımızın gelişen şartları ve yaşantımızın getirdiği yeni durumlar, sosyal ve psikolojik sorunlarımız da dikkate alındığında, kendisi dışındaki diğer alanlara da katkıda bulunan; insanın bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor davranışlarına etki eden bir eğitim alanıdır. Diğer taraftan, salt sanatsal yaratıcılığı değil, her alandaki yaratıcılığı da etkileyebilecek çalışma alanlarını barındırıyor olması yanında, yaratıcı davranış sergileyen bireylere duyulan ihtiyaç bakımından da sanat eğitimi, ayrıca bir öneme sahiptir. Yaratıcı bir toplum oluşturmayı ve her alanda ileri bir uygarlık düzeyini hedefleyen ülkeler, sanat ve onun eğitimini öncelikli bir sorun olarak ele almışlar, genel eğitimin içinde okul öncesinden başlayarak yaşamının sonuna kadar insanları sanat eğitimi ortamlarıyla karşılaştırmaya çalışmışlardır” (Yolcu, 2004, Önsöz).

Günümüzde yeni bir tanım olarak ortaya çıkan sanat eğitimi, bilim ve sanat çevrelerince kabul görmüş gibi görünmektedir. Fakat alanı belirlemeye yönelik olarak kullanılan terimlerin çokluğu yüzünden sanat eğitimi teriminin, özellikle kavram ve kapsam olarak tam yerine oturduğu söylenemez. Resim-iş, güzel sanatlar eğitimi, sanat öğretimi, sanat yoluyla öğretim, estetik eğitim, sanata doğru eğitim, plastik sanatlar eğitimi, görsel sanatlar eğitimi ve temel sanat eğitimi bu terimlere örnek

olarak gösterilebilir. Sanatın eğitimi veya konusu sanat olan eğitimle ilgili kavram ve terimlerin bu denli çok olması, zaman zaman kavram kargaşasına ortam hazırlamakta ve akılları karıştırmaktadır. Yeni bir alan ve kavram olarak nitelendirilebilecek sanat eğitimi alanındaki bu karışıklığın birçok sebebi vardır. Kavramı tanımlamaya çalışan kişiler, kurumlar, terminolojik eksiklikler, iletişim eksikliği ve bununla birlikte yabancı kaynaklardan yapılmış olan çevirilerdeki terim ve kavram fazlalığı, bu sebeplere örnek olarak verilebilir.

Sanat eğitimi; uygulamalı çalışmalar, sanat eseri inceleme, sanat tarihi ve estetik eğitimini de kapsamaktadır. Bu kapsam içine işçilik ve araç-gereç donanımı ile beraber çalışma düzeni, müfredat programları ve değerlendirme gibi yönetsel konular da dahil edilebilir. Bir kişinin izlenimlerini, duygularını, düşüncelerini, yetenek ve yaratıcılık gücünü estetik bir seviyeye getirmek ve bu seviyede bir anlat gücüne ulaştırabilmek için yapılan eğitim faaliyetlerinin tümü, sanat eğitiminin yaygın ve örgün eğitim içerisindeki yerini tanımlamaktadır (Yolcu, 2004, s.86-87).

2.1.1. Amacı

Şüphesiz güçlerini birleştirmeyen ve birlikte belli bir düzen içerisinde çalışmayan kurum ve kişiler, ortak bir amaca ulaşmakta zorlanırlar. Bunun kaçınılmaz sonuçları ise gecikmeler, hedeften sapmalar ve çoğu zaman başarısızlıklardır.

Günümüzde Türk toplumu için, sanat eğitimi alanında bilinçli bir ortak hedefin ele alındığını söylemek zordur. Bu beraberliği en azından fikir düzeyinde sağlamamız gerekmektedir. Toplum olarak sorunlarımızı beraber çözme ve kuvvetlerimizi birleştirmenin gereği birçok sebeple önem kazanır. Ülkemiz aslında birçok yönden büyük bir değişme ve gelişme içerisinde. Toplumumuza yepyeni kavramlar kazandıran dinamizm, ekonomi ve demokratik idealler, onu farklı ve yeni boyutlar içerisinde şekillendiren ve bu çevreye hakim olan temel ilkelere, aynı zamanda kültürümüzü de yönlendirmektedir. Burada eğitim kurumlarına

düşen görev ise, takip edilmesi güç bir hızla değişen ve gelişen bu yeni toplumun gerektirdiği insan modelini yetiştirmektir.

Günümüzde, gelişen teknolojik, sosyal, ekonomik, ve estetik olayları tek başlarına düşünmeden, bir bütün halinde görmek gereklidir. Çağımızda, çok dinamik ve hızlı bir gelişme söz konusudur. Bu koşullar altında insan, çoğu kez gücünün çok üzerinde olan sorunları çözmeye mecbur kalır. Topluma ait bir kurum olan eğitim, muhakkak ki onun ihtiyaçlarına paralel bir biçimde değişecek ve onun yararına bir takım kurallar belirleyecektir. Toplumumuzun geleceğini oluşturacak olan gençlerimize esnek, özgür ve araştırmacı bir eğitim ortamı sağlanmalıdır.

Yaratıcılık gücünde zekanın payı çok büyüktür. Sonuçta yaratma gücü, düşünce de oluşturulan bir değerdir. Yaratıcılık bir bakıma, varolan sorunlara çözüm bulmaktır. Yaratıcılık hakkındaki bir diğer deyim ise başkalarından farklı olabilmek, belirli kalıplardan kurtulabilmek ve deneylere açık olmaktır.

Yaratıcılığı ön planda tutan sanat ve tasarım eğitimi, bu sebepten dolayı üzerinde önemle durulması gereken bir eğitim yöntemidir. Yaratıcılığı, duygusal ve zihinsel etkinliklerin her çeşidi içinde görmek mümkündür. İnsan özelliklerini bir bütün olarak dikkate alan ve aynı zamanda geliştiren bir yöntemdir. Çünkü bu yöntem, insan bilincinin, zekâsının ve yargılama gücünün dayalı olduğu bütün duyuların eğitimini içermektedir. Öğrenci bu duyular sayesinde dış dünya ile bağlantı ve ilişkiler kurarak, toplumla organik bir bütünlük oluşturur ve bulunduğu toplum içerisinde yerini alır.

Buradaki nihai amaç, gelecekte Türk toplumuna vasıflı insanlar kazandırmak ve Türk toplumunun yücelmesi ve mutluluğunu sağlamaktır.

Sanat eğitiminin çalışma alanı, son elli yıl içerisindeki gelişme sürecinde, sanat alanı ile zorunlu ve yararlı ilişkiler kuran eğitim psikolojisinde varolan yeniliklerdir. Günümüzde görme olayı, bu yenilikler doğrultusunda yalnızca nesneleri mekanik olarak algılayan bir duyu olmanın dışına çıkmıştır. Matisse, görme olayının sadece fiziki bir olay olmadığını, bununla birlikte beyin gücümüz ile gördüğümüzü söyleyerek görme olayının önemini belirtir. Burada görme olayının, insan zihninin oluşturduğu yaşatıcı ve yaratıcı bir hareket olduğunu söylemek mümkündür. Tasarım ve sanat eğitimi, görsel yönü ağır basan bir çeşit düşünce sistemidir. Burada amaç, öğrencinin yaratıcı gücünü uyarak dışarı çıkarmaktır. Yaratıcılık sonucunda şüphesiz bir takım buluşlar ortaya çıkmaktadır.

Bu sistemi kendi amacı içinde kalarak açıklamak gerekirse, sanat eğitimi sürecinin bir organizasyon yöntemi olduğu söylenebilir. Bu yöntem, Görsel algılamaya yönelik çeşitli teoriler önderliğinde öğrenciyi, düşünceleri ve malzemeleri arasında farklı bağlantılar kurmaya ve buluşlar yapmaya iten bir yöntemdir. Böylece bu yöntem kişisel bir özellik kazanarak, öğrencinin elinde gelecekte de bilinçli bir şekilde kullanabileceği bir araç haline gelecektir.

Yaratıcılığı hedef olarak seçen sanat eğitimi asla bir taklitçilik olamaz. Bunun aksine sezmenin, denemenin, düşünmenin, araştırmanın, çözümlemenin ve sonuçlandırmanın ortak bir çabasıdır. Öğrenci ancak sonuç ortaya çıktıktan sonra, karşılaştırmalar yaparak amacı anlar (Gökaydın, 2002 s.18-20).

2.1.2. Önemi ve Gerekliliği

Sanat eğitimi sistemi, özellikleri ve süreç bakımından bilimsel araştırmaların doğrultusunda gitmektedir. Sanat eğitimi ortamı içerisinde rehberin, yani sanat eğitimcisinin, başarının tek anahtarı olduğu, unutulmaması gereken önemli bir konudur.

Tasarım ve sanat eğitiminin, genel eğitim ve öğretim programları içerisinde bulunduğu yer çok önemlidir. Bu yöntem, bir takım güçsüz kalmış algıları ve bununla birlikte bilgileri de bilinçlendirmektedir. Bu bağlamda sanat eğitimi programları hazırlanırken özellikle şu konulara dikkat edilmesi gerekir; Eğitim programı, öğrencinin ruhsal ve fiziksel gelişimi yönünde belirlenmelidir. Bir diğer önemli husus ise, öğrenci çalışmalarını yönlendirecek malzemelerin seçim aşamasıdır. Genellikle üç boyutlu çalışma imkanı sağlayan malzeme çeşitleri tercih edilmelidir. Çünkü bu malzemelerin, öğrencinin her iki elini de kullanması açısından eğitsel değeri vardır. Bununla birlikte üç boyutlu çalışmalar, resim çalışmalarına göre daha geniş, daha gerçekçi, daha objektif ve daha zengin arama ve deneme olanaklarına sahiptir.

Zaman faktörü ve malzeme kullanımı yönünden ekonomiye özen göstererek, Türkiye'nin ve çağın gerçekleri göz ardı edilmemelidir. Eğitim programı oluştururken diğer alanlar ile de iletişim kurmak şarttır. Özellikle fizik, kimya, biyoloji, geometri, matematik, felsefe, psikoloji ve edebiyat gibi disiplinler ile bağlantı kurularak, öğrencinin bilgi dağarcığının genişlemesine katkıda bulunulmalıdır.

Günümüzde sanat eğitimi, öğrencilerin estetik algılarını geliştiren, kendi yeteneklerini ve önemli görsel gerçekleri anlamalarına imkan sağlayan, sosyal aktivitelerini geliştiren ve bununla birlikte yaratıcı gücü yüksek bireylerin oluşmasına katkı sağlayan bir eğitim modelidir. Sanat eğitimi ile sağlanan estetik düşüncenin ve yaratıcılığın gücü, toplumları sıradanlaşmaktan kurtarır.

Türk toplumu, yaratıcı gücü yüksek, çok yönlü düşünebilen, vatandaşlık sorumluluğu ve dayanışma bilinci olan üretici bireyler sayesinde daha da gelişerek güçlenecektir.

Uygulanan sanat eğitimi sayesinde öğrenci her yönüyle gelişir. Diğer eğitim sistemlerinin hiçbirinde bu kadar çok ve olumlu etki sağlanamaz. İyi olanakların

sağlandığı bir ortamda gençler, davranışlarını olumlu yönde geliştirerek algılarını zenginleştirebilir. Sanat eğitimi, aynı zamanda topluluk içerisindeki seviye farkını azaltarak, öğrencilerin bulunduğu ortama uyum sağlamasına da imkan verir.

Sanat eğitimi, bireyin zekâsını olumlu yönde geliştirici ve uyarıcı bir özelliğe sahiptir. Bu eğitim sistemi, öğrencinin amacını ve deneylerini, kendi hayat temposu içerisinde uygulamasına imkan verir. Bu eğitim, aynı zamanda öğrenciye düzen ve temizlik alışkanlığı da verir. Elindeki zamanın değerini hisseder, onu yaşantısına nasıl uygulayacağını öğrenir ve en önemlisi de yaratıcı gücünün gelişmesine katkıda bulunur. Öğrencinin zeka ve el gücü, diğer bir deyişle psiko-motor gücü artar. Özveri ve diğer duyguları ile birlikte el ve beyin arasındaki koordinasyon da bu eğitim sistemi ile gelişmektedir. Ayrıca öğrencilerin toplumsal alışkanlıkları yanında, ortaklaşa çalışma alışkanlıklarını da geliştirir. Bu eğitim ortamında genç birey, kendini tanıyarak ispatlama imkanı bulur (Gökaydın, 2002, s.20-36).

Sanat eğitimi, bireyin yaratıcı gücünü ve estetik düşünce biçimini geliştirdiği için insan hayatının her alanında gereklidir. Bununla birlikte sanat, bireyin sosyal ilişkilerinde, işbirliği bilincinin oluşmasında ve hayattan zevk almasında önemli bir rol oynar. Sanat eğitimi, buluş ve kişisel yaklaşımları desteklemesi yanında gözlem yapmayı ve pratik düşünebilmeyi de geliştirir (Yolcu, 2004, s.91).

Görsel sanatlar eğitimi yoluyla öğrencilerin elde edecekleri tecrübe, bilgi ve davranışlar onların iyi birer yurttaş olmalarına katkı sağlayacaktır. Bilmelidir ki görsel sanatlar, tüm öğrencilerin simge ve imge dolu bir dünyanın anlamını çözmeleri ve onu iyice kavramaları açısından farklı yeteneklerini geliştirmelerinde yardımcı olacaktır. Bu, görsel sanatlar eğitiminin, genel eğitim programları içerisinde çok önemli bir yere sahip olmasının sebebidir (Özsoy, 2003, s.51-53).

2.2. Grafik Tasarım ve İllüstrasyon

2.2.1. Grafik Tasarım

Grafik, latince kökenli “grafyn” kelimesinden türemiştir. Bu kelime İngilizce’de "Graphic", Fransızca’da ise "Graphique" şeklinde yazılmaktadır. Grafik sözcüğü sanat çalışmalarında sıklıkla görülür ve çok geniş bir kullanım alanına sahiptir. İçinde "graf" sözcüğü bulunan bütün kelimelerin grafik sanatları anlattığı söylenebilir. Fotograf, litograf ve serigraf, bu kelimelere örnek olarak verilebilir. Günümüzde uluslararası anlatım biçimlerine bakıldığında, grafik sözcüğünün ortak bir ifade aracı olarak kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla grafiğin tanımında, herkesin aynı yorumu yapabileceği söylenebilir. Bu yorum, grafik sözcüğünün yazmak, çizmek, çoğaltmak ya da görüntülemek anlamında kullanıldığını göstermektedir.

Grafik sözcüğü, aslında bir sanat alanını tanımlamaktadır. Grafik, tasarımcı veya sanatçının elinden, kendine has tarzıyla çıkan veya baskı yöntemi ile elde edilen bir çalışmanın, bilgi iletmek veya toplu iletişim araçlarında kullanmak için hazırlanması ve bununla birlikte resim, çizgi, yazı ve bunlarla oluşturulan çalışmalar ile ilgili tasarımları da kapsamaktadır. Grafik sanatlar, aslında plastik sanatlar içerisinde yer almaktadır. Fakat işlevsellik yönünden bütün sanat çeşitlerinden farklı olduğu söylenebilir. Bu tür çalışmalar soyut olmasına karşın ekonomiktir. Çoğaltmaya yönelik olduğundan dolayı topluluklara daha fazla hitap etmektedir (Tepecik, 2002, s.17).

Tasarım, herhangi bir sorunun, yani problemin çözümü anlamına gelmektedir. Grafik tasarıma ait problemler ise genel olarak iki boyutlu düzlemler üzerinde çözümlenir. Tüm görsel sanatlar ve iki boyut içinde yer alan görüntü sanatları, neredeyse aynı dili kullanmaktadır. Ressam, heykeltıraş, fotoğrafçı, seramikçi ve grafik tasarımcı gibi uzman sanatçılar, bir tasarım problemini çözerken, oluşturdukları ortak dilden faydalanmaktadırlar. Bir grafik tasarım problemi genellikle görsel iletişim ile alakalıdır. Tasarımcı, görsel ve sözel iletişim arasındaki

ilişkileri bilmeli, görsel algılamanın ve yansımalarının rolünü göz önünde bulundurmaktadır.

Görsel bir iletişim sanatı olan grafik tasarımın birinci fonksiyonu, bir mesaj iletmek veya bir ürünün ya da hizmetin tanıtımını yapmaktır. Grafik tasarım terimi ilk olarak 20. yüzyılın başlarında, basılarak çoğaltılmak üzere yüzeyi oyularak çizilen ve yazılan metal kalıplar için kullanılmıştır. İlerleyen yıllarda teknolojinin gelişmesiyle birlikte bu terimin kapsamı genişlemiştir. Grafik tasarım terimi, günümüzde yalnızca basılı malzemeler için kullanılmamaktadır. Kamera ile perdeye yansıtılan, video ile ekrana gönderilen görüntüler ve bilgisayarlar ortamında tasarlanan görsel malzemeler de grafik tasarım kapsamı içinde yer almaktadır. Günümüzün grafik tasarımcısı, eski zanaatçıların, baskı ve kaligrafi ustalarının geleneğini devam ettiren bir sanatçıdır.

Tasarımcı açısından tek bir çözüm yolu yoktur. birçok çözüm vardır. Bu demektir ki, bir grafik tasarım problemi içerisinde de tek bir doğru çözüm yolu bulunmamaktadır. Tasarımcı, anlatmak istediği bir mesajı belirli bir topluluğa iletirken, bir takım fiziksel, parasal ve psikolojik sınırlamalarla karşılaşır. Örneğin tasarlanan bir afiş, maliyetinin yüksek olmasından dolayı iki renkle basılmış olabilir. Yapılan bir afiş, kargo ile gönderileceği veya basılacağı için makineden ötürü afişin boyutlarında fiziksel bir sınırlama olabilir. Tasarlanan afişin bulunduğu ortam içerisinde fark edilebilmesi için belirlenen mesafe veya mesajın iletileceği topluluğun cinsiyet, yaş ve öğrenim durumu gibi nitelikleri ise tasarlanan afişe psikolojik bir sınırlama getirmektedir. Tasarımcı, söz konusu olan mesajı tüm bu sınırlamalara rağmen hedef kitleye doğru bir şekilde aktarmalıdır (Becer, 1997, s.33-34).

Reklamcılık, tipografi, grafik simgeler, kitap tasarımı, illüstrasyon, afiş ve ambalaj tasarımı, grafik tasarımının başlıca uygulama alanlarını oluşturur. (Becer, 1997, s.176-239).

2.2.1.1. Tarihi

Grafik sanatların tarihine bakıldığında, bu sanatın başlangıcını insanoğlunun ilk haberleşme çabalarına kadar götürmemiz mümkündür. Ayrıca grafik sanatlar olarak kabul edilen eserlerin 6000 yıllık bir geçmişe sahip olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü, grafik sanatlarda çoğaltma yönteminin kullanılıyor olması, bu alanın tanımlanmasında kolaylık sağlamaktadır.

İnsanlığın el becerisi ile ilgili üretimleri, yaklaşık 400.000 yıl kadar öncesine dayanmaktadır. Bu üretimler, eski taş çağı ve kaba taş çağı olarak isimlendirilen paleolitik çağa kadar uzanmaktadır. Taşların bir araç olarak kullanıldığını bu dönemde görmek mümkündür.

Eski çağlarda mağara duvarlarına yapılmış olan ilk resim çalışmaları ve heykelcikler, insanın sanat yönünden ortaya koyduğu en belirgin belgeler niteliğindedir. Duvarlara çizilerek veya kazılarak yapılan resim çalışmaları, insanların çevresi ve hayvanlarla olan ilişkilerini anlatmaktadır. Arkeoloji ve sanat tarihi gibi bilim dalları, mağara resimlerini bir sanat çalışmasından çok, iletişim aracı olarak görmektedir. Binlerce yıl önce yapılmış olan bu resimlerin, ilk grafik çalışmaları olduğunu söyleyebiliriz.

Grafik sanatların kimliğini kazanması, yazının keşfiyle gerçekleşmiştir. Günümüzde, dünyada kullanılan yazı çeşitlerinin kesin olarak bulunuş tarihi bilinmemekle birlikte, Latin alfabesinin Finikeliler tarafından MÖ. 1600'lü yıllarda bulunduğu ileri sürülmektedir. Ayrıca Musevilerin, Mısırlıların ve Asurluların da yazının bulunmasında rol oynadıkları düşünülmektedir (Tepecik, 2002, s.17-19).

2.2.1.2. İllüstrasyonun Grafik Tasarım İçindeki Yeri

Günümüzde bilgisayar teknolojisinin, mimariden haberleşmeye, sosyolojiden tıpa kadar her alandaki ihtiyaçlara cevap verebilecek düzeyde olduğunu söylemek mümkündür. Grafik tasarım, bilgisayar tekniğinin en yaygın biçimde kullanıldığı alanlardan biridir. Artık grafik tasarımının bütün süreçleri bilgisayar ortamında gerçekleştirilebilmektedir.

Grafik tasarımının önemli bir parçası olan illüstrasyon, teknolojiye gelişmeler sayesinde artık bilgisayar ortamında da rahatça oluşturulabilmektedir. Klasik yöntemlerle uzun zamanda yapılan illüstrasyon çalışmalarını, bilgisayar yardımı ile çok kısa sürede yapmak mümkündür. İllüstrasyonun yapım sürecinin kısılmasının en önemli sebebi, tasarımcının kısa süre içerisinde tuşlar ve mouse yardımı ile basit komutlar vererek, illüstrasyon üzerinde gerekli düzeltmeleri yapabilmesidir. Ayrıca, geleneksel tekniklerle yapılmış olan tasarımlar da bilgisayar ortamına taşınarak, üzerlerinde çizim ve renklendirme gibi çeşitli değişiklikler yapmak mümkündür. İster klasik yöntemlerle isterse bilgisayar ortamında yapılmış olsun, bir illüstrasyonda belirlenen ve iletilmek istenen konu, sanatçının yaratıcılığına ihtiyaç duyar (Özkoyuncu, 1999, s.x-1).

2.2.2. İllüstrasyon

İllüstrasyon denildiğinde genel olarak, kitaplardaki yazılı metinleri açıklamak veya süslemek maksadıyla kullanılan resimler akla gelir. İllüstrasyon, kitapları resimlemenin ve süslemenin yanı sıra, yazılı metnin anlatım gücünü arttırarak anlaşılmasını ve akılda kalmasını sağlar. Ayrıca yazıya farklı ve yeni bir yorum da getirir (Keser, 2005, s.173). Bununla birlikte slogan ve başlık gibi sözel unsurları görsel olarak ayrıntı bir şekilde özellikleri ile birlikte anlatan ya da yorumlayan tüm unsurlara da genel olarak illüstrasyon adı verilir (Becer, 1997, s.210).

Grafik sanatı bilhassa çağdaş dünyada, insanlar arasındaki diyalog, iletişim ve alışverişi sağlayan en önemli etkenlerden biridir. Grafik sanatının bir parçası olan illüstrasyonun amacı da, farklı dilden ve farklı ırktan insanların, başka herhangi bir araca ihtiyaç duymadan gördükleri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamaktır. İllüstrasyon, günlük yaşamımızda kitaplarda, ambalajlarda, afişlerde, gazete sayfalarında ve dergilerde dahi görülebilmektedir. Ayrıca metrolarda, hava alanlarında ve otobanlarda iletişimi sağlayan simgeler de birer illüstrasyondur (Tuna, 1997, s.4). Grafik Tasarımının uygulama alanı ve görsel iletişimin önemli bir elemanı olan illüstrasyon, resimle karikatür arasında net bir çizgiyle ayrıştırılamamasına rağmen metin, başlık ve slogan gibi sözel unsurları görsel bir dille ayrıntılı bir şekilde anlatan, yorumlayan veya bir mesajı iletmek, bir kavramı görsel hale getirmek amacı ile yapılan resimlemelerdir. İllüstrasyonu resim sanatından ayıran en önemli özellik, verilmek istenen mesajı doğru bir biçimde okuyucuya iletme zorunluluğu ve bir müşteri tarafından sipariş edilmiş olmasıdır. Bu resim sanatında daha farklıdır. Resim yapan bir sanatçı, kendi istediği şekilde ve tarzda ürün verir, ayrıca çalışmasının alıcıya ulaşip ulaşamayacağı konusunda kaygılanmaz (Evrar, 2000, s.31).

İllüstrasyon metinlerin, düşünce ve fikirlerin ifade edilmesi, anlatılması, görselleştirilmesi ve açıklanması amacıyla yapılan en yaygın resimleme çeşidi olarak bilinir. İllüstrasyon, bir yazıyı, bir düşünceyi anlatan ve açıklayan resimleme türüdür. Ayrıca bir konunun, bir olayın veya bir fikrin fotoğrafını çekme yoluyla resmedilmesi olarak da tanımlanabilir. Günümüzde illüstrasyona sadece edebi eserlerde değil, tanıtım ve reklam amaçlı grafik tasarım alanlarında da rastlamak mümkündür (Tuna, 1997, s.4).

İllüstrasyonun birçok çeşidi bulunmaktadır;

Doğa Tarihi İllüstrasyonları (bitkiler, hayvanlar, yeryüzü şekilleri ve tarih öncesi yaşam), Tıbbi İllüstrasyon, Adli İllüstrasyon, Teknik İllüstrasyonlar (film sektörü, bilgisayar oyunları, endüstri çalışmaları, tanıtım ve tamirat), Bilgi ve

İstatistik İllüstrasyonları (çizgi ve bar grafik, akan diyagram, kronolojik grafik, ilişkiler grafiği, haritalar), Moda İllüstrasyonları, Reklam İllüstrasyonları (gıda sektörü, giyim, ulaşım, sanayi, turizm ve ticaret), Yayın İllüstrasyonları (gazete, dergi, çocuk kitapları) örnek olarak verilebilir (Jennings, 1987, s.12-61).

Günlük gazetelerde gördüğümüz karikatürler ve resimler, dergilerde dikkatimizi çeken moda, sağlık, ev ürünlerini tanıtan görüntüler, hikaye kitaplarında yazılı metnin hemen yanında duran çizim ve resimler, yolda giderken karşımıza çıkan levhaların üzerindeki işaretler, otogar gibi yerlerdeki semboller ve bilimsel eserlerin içinde bulunan resimlerin, hangi sebeplerle kullanıldığının iki cevabı vardır. Birinci cevap, insanlara bir şeyler anlatabilmek, öğretebilmek veya tanıtılabilmek, ikinci cevap ise görsel iletişimdir.

Birinci cevaba baktığımızda, düşünce ve duygularımızı karşı tarafa aktarmak, yazılı bir metni açıklamak ve kolayca öğretmek amacı ile yapılan resimleme türüne illüstrasyon denilir, tanımı ile karşılaşırız. İkinci cevapta ise; günümüzde artık insanın iletişim kurması bir zorunluluk haline gelmiştir, bunu da ancak bir takım araçları kullanarak yapabilir. Kullanılan araçların neredeyse hepsinde karşılaştığımız şekiller, sembol, resim ve çizimler, insanlar arasında iletişimin gerçekleşmesi açısından en etkili araçlardır.

İllüstrasyon, iletişim ve görsel iletişimde yaşamsal bir öneme sahiptir. Günlük yaşantımızın hemen hemen her bölümüne girmiş olan illüstrasyonu, bir anlığına günümüzde kullanıldığı yerlerden ve tarihin tozlu sayfalarından kaldırdığımızı düşünürsek ne olur? Bunun cevabı şu şekilde verilebilir; Şu an kullandığımız yazının bile illüstrasyonun evrim geçirmiş hali olduğu düşünüldüğünde, geçmişle bağlantımızın kopacağı kaçınılmaz bir gerçektir. Ayrıca çocuklarımızın hayal dünyasını geliştirmek gerçekten zorlaştırdı, bilim güçlkle ilerler, araba ile yolculuk yaparken yolumuzu bulamayarak kaza yapardık. (Keş, 2001, s.vii-viii).

2.2.2.1. Tarihi

İnsanoğlu yazıya geçmeden önce çizmeye ve boyamaya başlamıştır. İnsanoğlu yeryüzünde ilk olarak dünyanın dördüncü devrinde görüldü ve ilk sanat çalışmalarını buzul çağında, mağaralarda yapmaya başladı. Mağara duvarlarında ve kayaların üzerinde bulunan boyalı resimler ve çizimler, insanoğlunun binlerce yıl önce fikir ve düşüncelerini ne şekilde ifade ettiklerini bize göstermektedir. Mağara duvarları üzerine yapılan bu resimlerin asıl amacı duvarları süslemek değildir. Bunlar daha çok büyü amaçlı yapılmış çizim ve boyamalardır. Günümüze kadar gelebilen en güzel duvar resmi çalışmaları Avrupa’da Lascaux ve Altamira mağaralarında bulunmaktadır. Günümüzün uygarlık standartları ile olaya baktığımız zaman, mağara resimlerinin birer illüstrasyon olduğunu söylememiz mümkündür.

Mağara resimlerinden sonra yazıyı bulan insanoğlu, yazının anlatım gücünün yetersiz kaldığı durumlarda yine resimsel görselleştirmeyi tercih etmiştir. Illüstrasyon çalışmalarının ilk örnekleri MÖ. 1900’lü yıllarda görülmektedir. “Ramessum Papyrus” ve “The Egyptian Books of the Dead” illüstrasyon ruloları, bilinen en eski el yazması hikaye kitaplarıdır. Bununla birlikte Ortaçağ el yazmaları ve baskı kitaplarının da illüstrasyon çalışmalarının ilk habercisi olduğunu söyleyebiliriz. Karışık ve süslemeli kitaplar, genellikle kilise ve manastırlarda yazılmış dinsel içerikli kitaplardır. Ayrıca Ortaçağ kitaplarında bulunan resimlemeler de, dini törenleri anlatmak için özel üretilmiştir.

Eski dönemlerde, üçüncü boyutu ikinci boyuta indirgemeye çalışan resimli imajlar, illüstrasyon çalışmalarının en önemli görüş açısını belirtmektedir. Bu resimsel çalışmalar uzaysallığa baş kaldırırcasına ikinci boyutu ustaca kullanmaktadır. (Keş, 2001, s.36-37).

Bir kitabı resimlendirmenin hata olduğu konusunda ısrar edenler de vardır. Örneğin bazı erken dönem İtalyan edebi basımcılar, her çeşit illüstrasyonun barbarca olduğunu düşünme eğilimindeydiler ve klasik yeni basımların birçoğu,

çizimler olmaksızın yayınlandı. Günümüzde ise, Van Krimpen; “Bir kitap, sadece kendisini sanatçının dekoratif etkisinden kurtarabildiyse gerçekten kitaptır.” demiştir. Bu çeşit bir tepki, tipografik farkındalık dönemlerinde ortaya çıkmıştır. Bu tepki, iyi bir tipografinin ne kadar mükemmel olursa olsun hiçbir illüstrasyonun yerini alamayacağını ve illüstrasyonun gerekliliği ile ilgili sağlıklı bir ısrarı temsil eder (Bland, 1962, s.17).

19. Yüzyıldan itibaren teknolojinin ilerlemesi ve toplu üretimin gelişmesiyle birlikte, üretim ve ihracat yapan iş dünyasında etkili ve kaliteli görüntülere ihtiyaç duyulmuştur. Bu da dergi ve gazetelerde yayınlanan illüstrasyonların daha çok ilgi görmesine sebep olmuştur (Tepecik, 2002, s.79).

2.2.2.2. İşlevi

İşlevleri bakımından illüstrasyonu “süsleyici resimler”, “metni yorumlayıcı resimler” ve “metni tamamlayıcı ve yorumlayıcı metinler” olarak üç ayrı gruba ayırabiliriz.

a- Süsleyici resimler

Süsleyici, yani dekoratif illüstrasyonlar bir konunun anlatılmasından çok onun simgesel yönünü belirlemek için kullanılır. Bu sebeple süsleyici illüstrasyonları halk hikayeleri ve şiir kitaplarında kullanmak daha uygundur. Ders kitaplarında da bu tür illüstrasyonların motivasyonu bozmayacak bir şekilde kullanılması, öğrenciler açısından faydalı olacaktır. Kitaba fazla sayıda konulan illüstrasyonlar öğrencinin dikkatini dağıtabilir.

Bu çeşit süsleyici illüstrasyonlar, hayal gücünün, estetik duygunun, düşünce şeklinin ve kişiliğin gelişmesine katkıda bulunur. Bu illüstrasyonlar konunun anlaşılmasını kolaylaştırır. Ayrıca kişinin okuduğu yazıdan zevk almasını da sağlar. Böylece illüstrasyon, okuyucunun hayal gücünün artması ve bilgi dağarcığının genişlemesine yardımcı olacaktır (Çakır, 2001, s.38).

Tipografinin etkisini hafifletmek, çerçeve ve cetvel olarak hareket vermek ya da alanı dağıtmak için kullanılır. Doğal olarak bütün illüstrasyonlar bu işi yapabilir. Fakat süsleyici illüstrasyonlar, büyük bir anlama sahip olmaksızın salt bunu yapar. Geleneksel çiçek motifleri ve geometrik şekiller iyi bir örnektir. Bizde bu tip çalışmalara en güzel örnek el yazmalarının kenarlarına yapılan “tezhip”lerdir (Keş, 2001, s.34).

b- Metni yorumlayıcı resimler

Metin yorumlayıcı illüstrasyonların, görsel algılamanın zihinsel gelişmeye olan büyük katkısı göz önüne alındığında, okuyucu için son derece yararlı olacağı söylenebilir. Metin yorumlayıcı illüstrasyonlar, sözcüklerin yerini tutarak yorumlama görevini yerine getirir. Bu tür illüstrasyonlar, verilen bilgilerin unutulmasını önler ve anlatılan konunun zihinde kalmasını sağlar. Bu illüstrasyonlardan kavram geliştirilmesinde de yararlanmak mümkündür (Çakır, 2001, s.38).

c- Metni tamamlayıcı ve yorumlayıcı resimler

Kullandığımız kelimeler bazen duygu ve düşüncelerimizi açıklama konusunda yetersiz kalabilir. İşte bu yetersizliği yok etmek amacıyla yapılan illüstrasyonlar, yazıyı açıklayıcı yönüyle düşünce ve yorum fonksiyonunu yerine getirirler (Keş, 2001, s.34).

Bu çeşit resimlemeler, yazı ile anlatılması güç olan detaylı nesnelerin ve olayların kolayca anlaşılmasını sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Ayrıca bir takım teknik olayları açıklamak için de kullanılabilir. Yine bu çeşit resimler ile farklı varlıklar, en önemli özellikleri ile birlikte okuyucuya anlatılabilir. Kartal, yılan, aslan, balık ve baykuş gibi canlılar illüstre edilerek, özellikle çocukların gerçek olanı hızlı bir şekilde kavramaları sağlanabilir. Bununla birlikte algılama yeteneği yeterince gelişmemiş olan çocuklar için, illüstrasyonun eğitici yönünden faydalanmak da mümkündür (Öncül, 1989, s11).

2.2.2.3. Türkiye’de İllüstrasyon

Türklerde kitap resmi, yani illüstrasyon sanatının gelişmiş bir sanat dalı olduğu söylenebilir. 8. ve 9. yüzyıllarda yapılan Uygur minyatürleri buna en güzel kanıttır. Daha sonraları Osmanlı döneminde yapılan illüstrasyon çalışmaları önemli bir seviyeye ulaşmıştır. Hatta Osmanlı sarayında bu konu ile ilgili bir okul bile kurulmuştur. Osmanlı minyatürleri genellikle padişahın günlük yaşantısıyla ilgili konuları ele alırken, aynı zamanda savaş sahneleri, dinsel konular ve çeşitli mitolojik olaylar da illüstre edilmiştir (Tepecik, 2002, s.79).

Türk illüstrasyon sanatı, Selçuklulardan Fatih Sultan Mehmet dönemine kadar bir belirsizlik içindeydi. İnsanların günlük yaşantıları, iş hayatları ve eğlenceleri, Osmanlı minyatürlerinde en sık görülen konulardır. Türk minyatür sanatı içinde portre geleneğinin, Fatih’in Gentile Bellini’ye kendi portresini yaptırmasıyla birlikte başladığı görülmektedir. Nigari de portre çalışmalarıyla bilinen önemli minyatür sanatçılarından biridir (Evran, 2000, s.34).

Başka ülkelerde olduğu gibi bizde de uzun müddet çocuklar, sözde edebiyatın örnekleri olan tekerlemeler, bilmeceler, masallar, efsaneler ile beslenmişlerdir. Kış geceleri ocak başlarında anlatılan masallar 14. yüzyıldan sonra başlayan karagöz oyunları, çocukların zihinlerini eğlendirerek geliştiren başlıca kaynak olmuştur.

Aydın çevrelerde okuma fırsatı bulan çocuklar, el yazması kitaplardan faydalanma imkanı bulmuşlardır. Fakat bu el yazması kitaplar çocuklar için yazılmamıştır. Resimli anlatımı içine alan bu kitaplara ilk örnek olarak Beybaba’nın Kelile ve Dimne’si gösterilebilir. Eserin 14. ve 15. yüzyıl nüshalarında minyatürleri dikkat çeker. Bu minyatürler bugün Topkapı müzesindedir (Çakır, 2001, s.41).

Türkiye'de illüstrasyonun modern anlamda basılarak çoğaltılması, matbaanın Türkiye'ye gelmesiyle başlar. Fakat matbaacılık, Türkiye'de geç gelişmeye başlamış bir alandır. Matbaacılığın Türkiye'de geç kalmasının sebebi, genellikle dinsel sebeplerle açıklanmaktadır. Türkiye'de matbaacılığın geç gelişmesinin bir başka sebebi de ekonomiktir. Osmanlı İmparatorluğu zamanında elle kitap yazarak geçimini sağlayan binlerce insanın, matbaanın Türkiye'ye gelmesiyle birlikte ekonomik bakımdan zor durumda kalacağı bilinmekteydi. Bu sebepten dolayı zamanın aydın kesimi olarak bilinen bu kişiler, dini inançları bahane ederek matbaaya karşı bir karalama kampanyası başlatmışlardır. Bununla beraber 1490'lı yıllarda Batı Avrupa'dan Osmanlı İmparatorluğu'na göç ederek gelen Yahudiler, beraberlerinde dini kitaplar basabilmek için baskı makinesi getirmişlerdir. Daha sonra 1567 yılında ilk Ermenice kitapları basan matbaa Kumkapı'da, Rumca yayınlar basan matbaa da 1627 yılında İngiliz Elçiliğinde kurulmuştur (Tuna, 1997, s.8-9).

Cumhuriyetin ilanından sonra Türk Hava Kurumu, Devlet Demir Yolları, Deniz Yolları, Sümerbank, İnhisarlar İdaresi, yani şimdiki adıyla Tekel, Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumu gibi büyük devlet kuruluşları, çalışmalarını geniş topluluklara duyurabilmek amacıyla, çok yönlü bir şekilde grafik ürünlerine ihtiyaç duymuşlardır. Bilinçsiz yöneticiler ve niteliksiz sanatçıların elinde tükenen ve kısıtlı olanaklara sahip olan bu dönem, 2. Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte kapanmıştır. Bu döneme damgasını vuran sanatçılardan biri de Münif Fehim'dir. Cumhuriyet öncesi yaptığı kaliteli işlerle tanınan Münih Fehim, özellikle Cumhuriyet sonrasında dergi ve kitap kapakları için yaptığı illüstrasyonlar ile dikkat çekmiştir. Sanatçı, reklam illüstrasyonlarından çocuk kitaplarına kadar çeşitli ürün yelpazesine sahiptir (Saçan, 1998, s40).

2.3. İllüstrasyon Çeşitleri

İllüstrasyon sanatı içerisinde mühendislik, tıp, mimarlık, botanik ve zooloji bilimi gibi sanat değeri taşımayan çizimler de bulunmaktadır. Bu çeşit çalışmalar, teknik ve bilimsel illüstrasyonlar olarak bilinir. Günümüzde çoğu zaman çizimi yapan sanatçıya ait özgün bir üslup ve tarzı bulunmayan bu tip çalışmalar ile birlikte

belgelendirme, süsleme, konuyu anlatma gibi başlayıp gelişen sanat, eksik bir tanımlama ve küçümsemeye de maruz kalmıştır. Bir resimlendirme çeşidi ile tanımı sınırlandırılarak, sanatın biçimsel ve felsefi kapsamı dışında tutulur. Fakat illüstrasyon sanatı, iletişim ve sanatın yakınlaştığı, disiplinlerin birbiri içerisine girdiği, basit bir fikir veya objenin sanat eseri olarak değerlendirilebildiği günümüzde, canlandırma özelliği ile var olmayanı estetik bir bakış açısıyla tasvir etme gibi iletişimin güçlü araçlarından biri durumunda bulunmaktadır. Bununla birlikte illüstrasyona verdiğimiz önem, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal durumundan dolayı çoğu alanda olduğu gibi illüstrasyonun gelişmiş ülkelerde bulunduğu konumu aratmaktadır (Kara, 2004, s.6).

Günümüzde illüstrasyon farklı meslek gruplarına göre çeşitlilik göstermektedir. Bunun sebebi gelişmiş görüntüleme teknikleri ve fotoğrafın, illüstrasyon tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmanın kalitesi ve anlatım gücüne hala ulaşamamış olmasıdır. Buna en güzel örnek tıp alanından verilebilir. Anatomi atlaslarında bulunan detaylı illüstrasyonların betimleme gücü ve görüntü kalitesini fotoğraf ile yakalamak neredeyse imkansızdır (Tepecik, 2002, s.79).

İllüstrasyon çeşitlerini şöyle sıralamak mümkündür;

2.3.1. Basın Yayın İllüstrasyonları

Gazete, ansiklopedi, dergi ve buna benzer kitaplarda bulunan roman, şiir, makale, haber, öykü ve yazılı açıklamaları anlatan çizim ve görüntülere yayın illüstrasyonları denir. Bu sektörde bulunan bir illüstratör, üzerinde çalışacağı metindeki duygu ve mesajı resim diline doğru bir şekilde aktarabilmelidir. Bunu yapabilmek için öncelikle metnin içeriği hakkında gerçek bilgi ve doğru düşünceye sahip olmalıdır. Yayın illüstrasyonlarından biri olan gazete illüstrasyonlarında genellikle siyah-beyaz çizim tekniği kullanılır. Şüphesiz çocuk kitapları, illüstrasyonun bir sanat olarak en özgür uygulama alanıdır (Becer, 1997, s.210-211).

Basın yayın illüstrasyonları deyince akla gelen ilk şey, genellikle dergi ve gazetelerde yazının anlatım gücünü arttırmak amacı ile yapılmış illüstrasyonlardır. Burada kullanılan resimler metinle ilişkili, süsleyici ve metni açıklayıcı özelliktedir. Bazen de hepsi beraber kullanılır.

19. yüzyılda illüstrasyonlar, dergi ile gazeteler açısından verimli ve yararlı olduğundan basın yayın illüstrasyonu içerisinde bağımsız bir market olmuştur. İllüstrasyon 20. yüzyılda çoğu kez fotoğraf tarafından gölgede bırakılmıştır. Fakat yine de vazgeçilemeyecek bir sanat ürünüdür. Fotoğrafın kullanılması gerektiği yer ve zaman olabilir fakat her zaman fotoğraf kullanılması da mümkün değildir. Şüphesiz illüstrasyon, reklamın ve makalenin yanında fotoğrafa göre daha etkili duracaktır. Bununla beraber illüstrasyonun sanatsal yönüyle de fotoğrafa göre daha ağır bastığını söyleyebiliriz. Bazen de metinlerde fotoğraflanamayacak hayali konuların illüstre edilmesi gerekebilir.

Basın yayın illüstrasyonları, özellikle işe yeni başlayanlar için kendilerini göstermelerine fırsat sunan bir vitrin, deneyim kazanmaları ve aynı zamanda iş kaynakları yönünden de güzel bir alandır. İşinde uzman olanlar için ise değişik tarz ve tekniklerini gösterebilecekleri bir alandır. Basın yayın illüstrasyonlarının reklam illüstrasyonlarına göre daha az maliyete sahip olduğu da unutulmamalıdır.

Basın yayın illüstrasyonlarının içerdiği konulara bakılacak olursa, dergi kapağında kullanılan illüstrasyonların, genellikle gündemdeki bir konuyu veya derginin o sayısında geçen önemli bir olayı, okuyucusuna etkileyici bir biçimde anlatmak amacı ile yapıldığı görülür. Gazete ve dergi makaleleri için yapılan basın yayın illüstrasyonlarının diğer konuları ise daha çok, ailelerin beslenme, sağlık, ev gereçlerinin tanıtımı ve insanların sosyal değişimlerinin anlatılmasıdır. Basın yayın illüstrasyonlarını daha çok Time dergisi gibi dünyaca ünlü dergilerde görmekteyiz. Ülkemizde yayınlanan dergilerde ise illüstrasyon yerine genellikle fotoğraf kullanıldığı görülmektedir (Keş, 2001, s.78-79).

2.3.2. Reklam İllüstrasyonları

Reklam illüstrasyonu için, bir hizmet veya ürünü tanıtmaya maksadı ile yapılan çalışmaların detaylı ön planı da diyebiliriz. Tebrik kartları, etiketler, kaset kapakları, tiyatro, sinema ve konser afişleri, turistik ilanlar, yiyecek ve içecek ambalajları, basın yayın ilanları ve takvimler, reklam illüstrasyonunun uygulama alanlarına örnek olarak verilebilir. Bazı kaynaklara bakıldığında, illüstrasyon çeşitlerinden biri olan moda illüstrasyonlarının da reklâm illüstrasyonları içerisinde değerlendirildiği görülmektedir (Becer, 1997, s.210).

Reklâm illüstrasyonu daha çok, düşünen ve takdir eden müşterinin gözleriyle buluşan, zorlu ve fırsatlarla dolu bir meslektir. Reklamda illüstrasyon kullanımı çok fazladır. Reklam bağlamı içindeki illüstrasyonlar bir uzmanlık alanıdır ve bir dizi çok özel işlevi yerine getirmek zorundadır. Her şeyin ötesinde reklam illüstrasyonu, üretici ile müşteri arasındaki tek yönlü iletişimin yaşamsal bir parçasıdır. Reklam illüstrasyonun, ürünün varlığına dikkat çekme ve ürünün arzu edilen özelliklerini vurgulama amacına hizmet edecek bir imajı olmalıdır.

Çoğu çağdaş reklam illüstrasyonu süslemenin ötesine geçememiştir. Bu tür illüstrasyonlar, tasarımcı ya da reklamın nasıl görüneceğine karar veren sanat yönetmeni ile birlikte, ilgili kavramı görselleştiren illüstratör tarafından gerçekleştirilen, düşünme sürecinin bir sonucudur.

Ustaca tasavvur edilmiş bir illüstrasyon, satışlarda milyonlara bedel olabilir. Yüksek teknolojinin hakim olduğu bu günlerde reklam illüstrasyonu, fotoğraf makinesi ve bilgisayarın gerçek bir tehdidiyle karşı karşıyadır. Ancak illüstrasyon, bazı tekil özelliklere sahip bir iletişim aracı olarak hala konumunu korumaktadır. Fotoğraf ve bilgisayar üretimi imgelerin, illüstrasyonun yerinin sağlam olduğu bir alana, yani gerçeküstü betimleme alanına çöreklenmekte oldukları görülebilir.

Reklâm endüstrisinin gerçeküstücülükle yarım yüzyıldan uzun bir süredir bağlantısı olmuştur. 1917’de Marcel Duchamp ve Max Ernst, ilk sürrealist resimleri için reklâmları referans olarak kullanmışlar ve reklâm alanında zengin hayal gücüne sahip kaynaklar bularak çalışmalarını geliştirmişlerdir. Şimdi ise durum tersine dönmüştür. Reklâmcılar sürrealizme çok şey borçludurlar. Bizler her gün utanmazca sürrealist kavramlardan ödünç alan reklâm imgelerine tabi tutuluyoruz ve illüstrasyon bu yolla doğrudan iletişim aracı olarak görev yapıyor.

Sürrealizm, aykırılığı kullanarak dikkatleri çekme imkânını da yaratmaktadır. Bir ürünü bağlam dışında göstermek ya da garip bir çakışma içinde göstermek dikkat çekmektedir. Şaşırtma, memnun etme ya da merak uyandırma gibi düşünmeye iten öğeler hayal gücüne hitap ederler. Bu gibi imgelerin müşteriye taltif eden entelektüel bir seslenişi vardır. Müşterinin kendi içinde çok karmaşık olmayan mesajları çözmesini içeren oldukça fazla detaylandırılmış bir oyun sistemi yürütülmektedir. Bu mesajlar istisnasız olarak temel düzeyde “bunu yap” ya da “şunu al” komutlarını içerir ve genellikle oldukça aşikâr olan illüstrasyonlar aracılığı ile ifade edilirler. Bu mesajlar genellikle başlıkların ve kopyalamanın kullanımı ile desteklenirler.

Fotoğraflama ya da bilgisayar üretimi ile elde edilen betimlemelerle karşılaştırıldığında daha ucuz ve daha az karmaşık olan illüstrasyon süreci, illüstrasyonu reklam için daha ideal bir araç haline getirmektedir.

Yakın zamanda bir illüstratör “Sanatın amacı şaşırtmak ve kafa karıştırmak değil, daha çok aydınlatmak ya da ilham vermektir. Bir resim içerisindeki mesajı olabildiğince açıklıkla ifade etmelidir. Bu konuda ticari sanatın sözde güzel sanatlara öğreteceği çok şey vardır” yorumunda bulunmuştur. Bir başka illüstratör de güzel sanatlar ile ticari sanat arasındaki farkı “Güzel sanatların sanatı satması, ticari sanatın ise başka bir şeyi satması” olarak görmekteydi. Her iki yorum da reklâm bağlamında kullanılan illüstrasyon ile ilgili bazı gerçekler içermekte ve güzel sanatlar ile ticari sanat arasında gerçek anlamda var olan bağlantıyı göstermektedir.

Günümüzde çalışmakta olan çoğu illüstratör güzel sanatlar eğitimi almıştır. Ancak sanat okulundan ya da güzel sanatlar fakültesinden çıkar çıkmaz çalışmalarının daha az kişisel ancak daha pratik bir işlevi olması gerektiğine karar vermişlerdir. Bir kısım illüstratörler de grafik tasarım dersi olarak illüstrasyon alanında uzmanlaşmıştır. Bazı illüstratörler de şüphesiz kendi alanında uzmanlık isteyen teknik ya da tıp gibi alanlarla ilgili mesleki illüstrasyon kursları almışlardır. Ancak bugün reklâmcılık alanında çalışan illüstratörlerin büyük bir çoğunluğunu, kendi kendilerini eğiten sanatçılar oluşturmaktadır.

Eğitim alt yapısı ne olursa olsun illüstratif tarzlar arasında bir moda olduğu ve bunun bir reklam kavramının nasıl ifade edileceğine karar verebildiği, hatta satışlar açısından kendi sonuç başarısında bir ağırlığı olduğunun unutulmaması gerekir.

Unutulmaması gereken bir diğer konu da, yorumlayıcı olarak illüstratörün, sadece kendisine değil aynı zamanda sanat yönetmenine, reklam metni yazarına ve eninde sonunda müşteriye karşı sorumlu olduğudur (Jennings, 1987, s.24-29).

2.3.3. Moda İllüstrasyonları

Moda illüstrasyonlarında başarılı bir imaj yaratmak için genellikle düşünce gücü ve abartıdan yararlanılır. Moda illüstratörü, diğer illüstrasyon çeşitlerinde olduğu gibi bu alana ait özellikler hakkında tecrübe ve bilgi sahibi olmalıdır. Örneğin, atlanacak veya abartılacak stil detaylarını, uygun vücut ölçülerini ve uygun kumaşın vücuda göre ne şekilde oturacağını bilmek zorundadır. Başarılı bir moda illüstratörü, giyilecek olan elbise hakkında tüketiciye bilgi vererek zihninde canlandırmasına yardımcı olur ve tüketiciyi cesaretlendirir. Moda, düşünülen şeylerin illüstrasyonu yapılarak gerçekleştirilir ve aynı zamanda bir imaj yaratma sorunudur. Burada moda illüstratörü, tüketici için estetik kaygılarla yarattığı giysiyi, kadın veya erkek figürü üzerinde canlandırarak izleyiciye sunar.

Bir moda illüstratörü, elbise parçalarını sade bir biçimde illüstre ettikten sonra, o dönemki modaaya uygun bir imaj oluşturmalıdır. Bir tasarımı gerçekleştirebilmek için canlı bir figürden çalışan moda illüstratörün, aynı zamanda müşteri tarafından temin edilen bir fotoğrafi da referans olarak kullanarak çizim yapabilmesi mümkündür. İyi bir moda illüstratörü, yalnızca kumaşın yapısını veya dokusunu bilmekle yetinmemeli, bunun yanında model için yapılacak olan elbiseyi, ölçüyü, uygun vücudu ve anatomiye de bilmelidir. Moda illüstrasyonuna uygun sa stilini, dokuyu, vücut şekillerini, model duruşunun omuz genişliğini, ağırlıkla ilgili karakteristik özellikleri ve abartı çizgilerini, illüstratörün kendisi seçmelidir. Ayrıca modelin bulunduğu mekânı, sokağı, hareketin şeklini, modelin gittiğı yeri, uygun ruh halini ve süsleme amaçlı objelerin seçimini de moda illüstratörü yapar. Kısaca moda illüstrasyonu yapabilmek için iyi bir çizim gücüne ve bu alana özel bilgilere sahip olmak gerekmektedir (Keş, 2001, s.97).

Son otuz yıldır moda illüstrasyonunun mirasını fotoğraf devralmıştır. Teknolojideki gelişmeler ve teknoloji ürünü dijital çizimler, klasik el çizimi illüstrasyonun kullanımını neredeyse bitirmiştir. Bundan önce, moda illüstratörleri günümüz fotoğrafçıları kadar ünlülerdi; Erté, Georges Lepape, Paul Iribe, Eduardo Benito, Drian, Helen Dryden ve daha bir çoğu. Bu illüstratörler kariyerlerine 1900’lerin Fransız moda dergisi “Gazette du Bon Ton”da başladı. Bu, moda dergisinin başlangıcıydı ve bugünkülerden de oldukça farklıydı. izimler çizgiyle basılıyorlar, daha sonra her biri elle renklendiriliyorlardı. Daha sonra bunu 1920’lerde Vogue ve Harper’s Bazaar izledi. Bu dergiler o günün önde gelen sanatçılarını halka tanıtıyor ve onları ünlü yapıyorlardı.

Ellilere geldiğimizde moda illüstrasyonunda sabit bir düşünüş vardı ancak her on yılda, özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde yeni isimler ortaya çıktı. alışmaları ilk kez altmışlarda tanınmaya başlanan müteveffa Antono Lopez muhtemelen savaş sonrası dönemin uluslararası çaptaki en tanınmış sanatçısıydı. Bu kadar güçlü kalmasının nedenlerinden biri, harika bir sanatçı olmasının yanı sıra yeni tarzlarının her birinin en az bir öncekiler kadar başarılı olmasıydı. ABD’de altmışlarda ve

yetmişlerde tanınmış belli başlı diğer isimler şu şekilde sıralanabilir; Steven Stipleman, Barbra Perlman, Robert Passantino, Albert Elia, Robert Young Kenneth Paul Block ve Stravinos. Bunların bir çoğu, moda ticaret gazetesi olan Women's Wear Daily (Kadının Günlük Giyimi) ile bağlantılıydılar.

İllüstrasyon ve fotoğraf, ya tekil sanat yapıtları ile birleştirilmiş olarak ya da her ikisinin koleksiyonu olarak, resme ihtiyacı olan herhangi bir yayında kullanılırdı. Görsel olarak heyecan verici bir İtalyan dergisi olan Vanity, sayfalarında her ikisinin iyi bir karışımını mutlaka kullanırdı. Moda illüstrasyonu fotoğraf standartlarına göre değerlendirilmemelidir. Moda illüstrasyonu ayrı bir şekilde, kendi standartlarına ve değerlerine dayanarak eleştirilmelidir.

Moda illüstrasyonu bütünsel olarak endüstrinin birçok alanında kullanılır. Yani başarılı bir illüstratörün gazete, dergiler, reklâmcılar, kitap tasarımcıları, tasarım stüdyoları ve moda tahmin ajansları gibi birçok alanda çalışması mümkündür. Genel anlamda yapılmış illüstrasyon çalışmaları da zaman zaman moda illüstratörlerine gider. Eğer çizim işçiliği iyiye çalışmanın moda dışındaki alanlarda da kullanılmaması için hiç bir neden yoktur. Yine burada, sağlam çizim yeteneği çok büyük bir avantajlar sağlamaktadır.

Moda illüstrasyonunun ana amacının, bir görüntüyü ya da ürünü satmak olduğu hatırlanmalıdır. Bu bir reklâmdır, öyleyse göz alıcı olmalı, potansiyel müşterilerin dikkatini çekmelidir. Bir görüntüyü satarken sanatçının sadece giysiler ile ilgili izlenimi vermesi, tüm detayları göstermemesi, bir kaç çizgiyle tüm duyguyu, giysi koleksiyonunun tarzını ve yarattığı ruh halini ifade etmesi gerekir. Belli giysilerin satılması için sanatçıdan bunları daha detaylı çizmesi beklenir. Bu her zaman büyüleyici bir iş değildir. Giysilerin sıkıcı ve kişilikten yoksun olduğu durumlarda illüstratöre reklâm için sanat çalışması yapma işi de verilebilir. Böylece illüstratörden, biraz hayal gücü ve tarz ile bunları oldukça çekici hale getirmesi beklenir.

İllüstratörün yaptığı çalışmaların dergilerde yayınlaması, illüstrasyon sanatçısı için en prestijli durumdur. Fakat muhtemelen illüstratör, bu işten çok az kazanç sağlayacaktır. Buna rağmen dergi, sanatçının çalışmaları için bir dükkan vitrini gibidir. Herkes bu dergileri okur ve böylece sanatçı en çok kazanç sağlayabileceği reklamcılık gibi diğer alanlarda çalışabilmek için gerekli kişisel tanıtım imkanına sahip olur. Burada da en yenilikçi fikirler ve tarzlar kullanılır. Moda illüstrasyonlarının yüksek kaliteli çoğaltım süreçlerinde, kurşun kalem, mürekkep, sulu boya, keçeli kalem, pastel boya, karışık malzeme, kolaj ve bunun gibi neredeyse akla gelebilecek her türlü teknik kullanılabilir (Jennings, 1987, 32-35).

2.3.4. Doğa Tarihi İllüstrasyonları

Doğa tarihi illüstrasyonlarını daha çok ansiklopedi ve arkeoloji kitaplarında görmemiz mümkündür. Arkeologlar, kazılarda buldukları tarih öncesi canlılara ait kemikleri resmetmek için her zaman illüstratörlere ihtiyaç duymuştur. Bir illüstratör, hayal gücü ve çizim yeteneğini kullanarak bulunan kemiklere uygun canlı resimleri üretebilir.

İlk doğa illüstrasyonlarına bakıldığında, Albrech Dürer vahşi hayvan ve doğa resimleriyle karşımıza çıkar. Öte yandan Beatrix Potter, “Audubon’s Birds of America” çalışmasıyla bizlere önemli bir eser bırakmıştır. Yine önemli illüstrasyon sanatçılarından biri olan John G. Wood, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde doğa tarihi illüstrasyonlarının popüler olmasına katkı sağlamıştır. Doğa tarihi illüstrasyonları içerisinde yer alan botanik illüstrasyonu da, bu sanat ve bilim adamları sayesinde ilgi görerek, çocuk kitapları, botanik dersleri ve özellikle botanik kitaplarında kullanılmaya başlanmıştır

Botanik biliminde, bitki türlerinin sınıflandırılması amacı ile kullanılan botanik illüstrasyonları, biyologlara bilimsel çalışmalarında önemli ölçüde yardımcı olmaktadır. Botanik illüstrasyonları, özellikle ziraat ve fen fakülteleri bünyesinde bilimsel araştırmalar yapan akademisyenlere yardımcı olur. Bununla birlikte

Türkiye’de henüz ziraat fakülteleri bünyesinde botanik illüstrasyonu bölümü bulunmamaktadır. Oysa Amerika ve Avrupa ülkelerinde bulunan üniversitelerde, botanik illüstrasyonu bölümü yer almaktadır. Botanik illüstrasyonları, bitki sınıflandırması yapmanın yanı sıra, bilgilerin kayıt altına alınması için de kullanılmaktadır.

Doğa tarihi illüstrasyonlarını sadece botanik ile sınırlandırmak doğru değildir. Bununla birlikte zooloji illüstrasyonları da doğa tarihi illüstrasyonları içerisinde yer almaktadır. Doğada bulunan hayvanların yaşamı, beslenmesi, barınması, organik yapısı ve biyolojik iletişimi, zoolojik illüstrasyonun temelini oluşturmaktadır. Bu çeşit illüstrasyonlar, çoğunlukla animatörler, veterinerler, zoologlar ve biyologların işine yararken, fen bilgisi derslerinde de öğrencilerin eğitimine katkı sağlamaktadır (Keş, 2001, s.92).

Bu tip illüstrasyonların uygulama alanı zooloji, botanik ve animasyon ile sınırlı kalmaz. Bunlarla birlikte bilimsel yayınlar, müze çalışmaları, popüler arkeoloji kitapları, dergileri, posterleri, bilgilendirici grafikler, ansiklopediler, ve televizyon için yapılan bazı grafik illüstrasyonları da doğa tarihi illüstrasyonunun uygulama alanına girmektedir.

Şu an doğa tarihi illüstratörü için önemli bir zamandayız. Doğal dünyanın, benzeri daha önce görülmemiş bir şekilde tahrip edildiği, bitki ve yaratıkların hızlı bir şekilde tükendiği bir zamanda yaşıyoruz. Yaşamlarını doğadan kazanan illüstratörlerin, onu korumak gibi ağır bir sorumlulukları da vardır. Günümüzde oldukça yaygın olduğunu düşündüğümüz birçok canlı çeşidinin ileride nesli tükenebilir. Yapılan illüstrasyonlar, bu canlılarda bulduğumuz coşkuyu, şefkatle ve hatta belki keyifle hatırlatabilir. Bir illüstrasyon, konu ile ilgili duyguları ve yorumları fotoğrafın yapamayacağı bir şekilde ifade edebilir.

Şimdiki doğa tarihi illüstrasyonları ile daha eski sanatçıların yaptığı dikkat çekici illüstrasyonlar arasında belli başlı farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklarda, günümüzde kullanılan geliştirilmiş çoğaltma tekniklerinin önemli bir rolü olduğu unutulmamalıdır (Jennings, 1987, s.36-39).

2.3.5. Tıbbi İllüstrasyon

Sağlık ve tıp ile ilgili konularda, canlıların dış görünümlerini ve organlarını detaylandırmak amacı ile yapılan çizimlere tıbbi illüstrasyon denir. Tıp illüstrasyonu iyi bir tasarım ve sanat bilgisi ister. Ayrıca illüstrasyonu, tıpla ilgili bir uzmanın denetiminde yapmak gerekmektedir (Tepecik, 2002, s.80).

Tıbbi illüstrasyon çizebilmek için sanat bilgisi ve yeteneğin yanında canlı anatomisi ve biyoloji bilgisine de sahip olmak gerekir (Becer, 1997, s.211).

İllüstrasyon, tıp bilimi içinde başlangıcından bugüne dek etkin olarak yer almakta olan bir sanat dalıdır. Başta eğitim ve bilimsel amaçlar olmak üzere birçok alanda illüstrasyonu etkin olarak kullanmak, günümüz tıp biliminde artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Tıp eğitiminin görsel materyallerden faydalanmadığı hiçbir safhasının olmadığı göz önüne alınırsa, kaliteli bir eğitimin bir parçası da yeterli bilimsel düzeye sahip tıbbi illüstrasyondur. Modern ortopedik cerrahi vücudumuzda geniş bir cerrahi alanla ilgilenmekte, kompleks cerrahi teknikler uygulamakta ve ileri görüntüleme teknolojilerini etkin olarak kullanmaktadır. Bu nedenlerle tıbbi illüstrasyonun ortopedideki kullanımı diğer branşlara göre daha kompleks ve daha önemlidir. Tıbbi illüstrasyonun etkili şekilde kullanımı her türlü yazılı ve görsel faaliyetlere güçlü ve kalıcı bir etki katmaktadır. Bu tıbbi sanatın temel kavramlarının ortaya konması ve ülkemizdeki durumunun irdelenerek bilimsel platforma taşınması geç kalmış bir gerekliliktir (Özdemir, 2003, s.248).

Tarih boyunca tıp bilimine ait yazılı kaynaklar resimlenerek açıklanmıştır. Günümüzde de tıp, görselliğin vazgeçilmez olduğu bir alan durumuna gelmiştir. İlk tıbbi resim örneklerinin, Eski Mısır'da papirüs kâğıtları üzerine çizilmiş olan tıbbi müdahale illüstrasyonları olduğu kabul edilmektedir (Sınav, 2008, s53).

Tıbbi konuların resmedilmesi antik döneme kadar gitmektedir. Ancak hakiki bilimsel araştırma ile ilintili asıl tıbbi illüstrasyonların yapımı, onbeşinci yüzyılda Leonardo Da Vinci ile başlamıştır. Kadavra üzerinde araştırma yapmanın yasadışı olduğu bir zamamda kendi gizli diseksiyonlarını hazırlayan Leonardo, muhteşem anatomik çizimlerini temellendirmiştir. Leonardo, birçok başka yeteneğini de bir arada kullandığı için kendine özgüydü. Leonardo'nun çizimlerini takip eden tıbbi illüstrasyonlar, bilim adamı ile sanatçı arasındaki ortaklık temelinde gelişmiştir. Bu ortaklığa bir örnek olarak, onaltıncı yüzyılda Flaman sanatçı Calcar tarafından anatomist Vesalius için yapılan muhteşem çizimler verilebilir.

Günümüz teknolojisi, hemen hemen tüm vücut boşluğundaki görüntülerin, vücut dokularının anatomik yapılarını, vücut kesitlerini ve organların muhteşem resimlerini bilgisayar ortamında görmemize ve kaydetmemize imkân vermektedir. Bu bağlamda bir sanatçının tıp alanında çalışmasının hâlâ talep edilmesi ve tıbbi illüstrasyonun zenginleşmekte ve gelişmekte olması garip gibi görünebilir. Mekanik kayıt teknikleri geliştiği halde tıbbi illüstratör, hala bilimsel bilginin yorumcusu ve iletişimcisi rolünü üstlenmektedir.

Artık tıp ve bilimde, mevcut bilginin miktarı inanılmaz boyutlara ulaşmıştır ve giderek artan bir hızla büyümektedir. Bu yüzden geleceğin doktorunun, temel gerçekleri öğrenme ve uzmanlaştığı alanda bilgilerini güncel tutma görevi çok zordur. Modern tıp eğitimi yeni iletişim teknolojilerinden oldukça fazla faydalanır. Yaratıcı ve iyi bir illüstrasyonun gerçekleri açıklamada önemli bir rolü bulunmaktadır. İllüstrasyon, bilgiyi heyecan verici, kolay anlaşılır ve zevkli bir biçimde sunarak, iletişimi kolaylaştırmalıdır. (Jennings, 1987, s.40-42).

Tıp illüstrasyonu için, grafik sanatının ve bilimin birleşerek tıpta uygulama alanı bulmasıdır diyebiliriz. Aynı zamanda tıbbi illüstrasyon, yüksek düzeyde sanat eğitimi almış kişilerin, tıp alanında çalışmayı tercih etmeleri olarak da tanımlanabilir. Tıbbi illüstrasyon, eğitimle ilgili konular başta olmak üzere bütün tıp branşlarında etkin bir şekilde kullanılmaktadır.

Bir tıbbi illüstrasyon, bize anatomik yapıları, patolojik durumları ve prosedürleri açıkça anlatırken, gereksiz detaylardan uzak olmalıdır. İllüstratör, çiziminde anlatmak istediği noktalara sağlıklı bir biçimde odaklanmamızı sağlayıp, dikkatimizi dağıtan öğeleri çizimden çıkarmalıdır. İyi bir tıp illüstratörü, çizmesi gereken olaya hem bir sanatçı, hem de bir tıp doktoru gözüyle bakarak doğrudan ve sade bir anlatım yoluyla bunu hedef kitleye aktarmalıdır. Tıbbi illüstratörün bu işi doğru bir biçimde yapabilmesi için hem sanat hem de tıp eğitimi almış olması gereklidir. Sanatçının alacağı tıbbi eğitim, başta anatomi, histoloji ve embriyoloji gibi temel tıp bilimleri olmak üzere anatomopatoloji eğitimi de kapsamalıdır. Tıbbi illüstrasyonda resim sanatı hakkında edinilen bilgiler ve alınan eğitim, ancak tıp bilimi ve özellikle canlı anatomisinin yeterince öğrenilmesiyle anlamlı hale gelebilir. Bir tıbbi illüstratörün mesleki yeterliliğini hayatı boyunca devam ettirebilmesi için, daima çizim konusu ile ilgili yeteneklerini, geleneksel teknikler ve bilgisayar destekli teknikleri birlikte kullanarak geliştirmelidir. Bunun yanında illüstratör, tıptaki bilimsel ve teknik gelişmeleri de takip etmelidir.

Tıbbi illüstratör, tıp alanında eğitim, tanıtım veya reklam amaçlı çizimler üreten bir sanatçıdır. Tıbbi illüstratör, doktorlar ve diğer sağlık çalışanları ile kurduğu iletişimde tıbbi bilgisini etkin bir biçimde kullanır. Tıbbi illüstratör, farklı teknikler kullanarak çizim yapabilme yeteneğine sahip bir sanatçıdır. Bu teknikler arasında karakalem, mürekkep, sulu boya, pastel ve bilgisayar tekniği de yer almaktadır. Bilgisayar tekniği ile çalışan bir illüstratörün, 3d Max, Freehand, Adobe Illustrator, Adobe Photoshop, Corel Draw, InDesign ve Quark express gibi programları ustalıkla kullanabilmesi gerekmektedir. Ayrıca illüstratör, kitap, bilimsel makale, dergi,

multimedya programları, poster, prezentasyon ya da farklı formatlar için uygun çizim yapabilme yeteneğine ve kapasitesine sahip olmalı, elde edilen tıbbi verilerin basımı aşamasında da tasarım yapabilmelidir (Özdemir, 2003, s.249).

Yurtdışında bazı tıp fakültelerinin tıbbi illüstrasyon bölümleri bulunmaktadır. Bu alanda eğitim görmüş bir tıbbi illüstratörden, doğal olarak cerrahi illüstrasyon hazırlaması beklenir. Tıbbi illüstratör, cerrahi belgeleme sırasında operasyonun yapıldığı yerde hazır bulunmalıdır. Burada illüstratör, cerrahi süreç içerisinde önemli adımların eskizlerini hızlı bir şekilde yapmalıdır. Tıbbi sanatçının, dokunun anatomik ve karakteristik özelliklerini anlayabilme dikkati, tıbbi illüstrasyon açısından çok önemlidir. Tıbbi illüstratör, tıp fakültesinde okuyan bir öğrenciye birkaç çizim aşaması ile herhangi bir cerrahi gelişimi anlatabilir. İndiana Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde bulunan Tıbbi İllüstrasyon Bölümü, öğrencilerine sanat eğitimi ile birlikte anatomi dersi başta olmak üzere patoloji ve fizyoloji gibi diğer tıbbi dersleri de vermektedir. Bu tür bölümlerde öğrencilere verilen sanat eğitimi içerisinde, bilinen tüm klasik çizim ve boyama teknikleri ile beraber bilgisayar ortamında kullanılan değişik tasarım programları da tanıtılarak öğretilmektedir.

Tıbbi illüstrasyonların, fotoğraflama yolu ile elde edilen bilimsel kayıtlara göre daha çok tercih edilmesinin iki sebebi vardır. Birincisi, insan organları içerisinde bulunan kan ve sıvıların fotoğraflama sırasında parlayarak net ve anlaşılır olmayan çekimlere neden olması, ikinci sebep ise çekilen fotoğrafların gereksiz ve kafa karıştıran detaylarla dolu olmasıdır. Tıbbi illüstratör, insan ve hayvanların kas yapıları ile ilgili çalışmalarında kendi metot ve tarzını kullanarak abartılı çizimler yapabilir. Ayrıca illüstratör, gereksiz görüntü ve detayları çizmeden, yalnızca anlatılacak olan kısmı ön plana çıkarabilir. Tıbbi kitap ve dergilerde genellikle illüstrasyonların kullanılmasının sebebi de budur (Keş, 2001, s.96).

2.3.6. Teknik İllüstrasyonlar

Mühendislik, biyoloji, zooloji, botanik, endüstriyel malzemeler gibi, maddelerin ve organizmaların ayrıntılı görüntülerini, açıklayıcı ve bilgi iletme amaçlı resimlemelerdir. Yine bu tür illüstrasyonları yapacak tasarımcının, mesleğinde deneyimli olması, resimlenecek objenin hakkında teknik bilgilere sahip bir uzmanla çalışması gerekmektedir (Tepecik, 2002, s.80).

Teknik illüstrasyon grubuna giren ayrıntılı çizimler, jeoloji ve mekanik gibi uzmanlık gerektiren alanlar için tanımlayıcı ve öğretici amaçlarla üretilir. Bu alanda çalışan bir illüstratör, fotoğraf makinesinden daha fazlasını elde etmeyi amaçlar. Ayrıca illüstratör, çalıştığı konu üzerinde daha önemli olanı vurgulamak amacı ile gerektiği zaman sadeleştirme, ayıklama veya gerçeklik duygusunu yok etmeyecek biçimde abartma yöntemlerinden de yararlanabilir (Becer, 1997, s.211).

Bir illüstrasyon, ya yazılı olanı geliştirmek için ya da teknik illüstrasyonda olduğu gibi kendi başına bir dil olarak, basitçe iletişim kurma amacı ile kullanılır. Teknik illüstrasyon, günümüzde endüstri ve toplu üretimin gelişmesi ile birlikte insanların kendi çevrelerinde bulunan nesnelerin nasıl çalıştığı hakkında daha çok şey öğrenme gereksinimleri ile birlikte gelişmiştir. Artık teknik illüstrasyon, çeşitli disiplinlerle ilintili özelleşmiş, geniş bir alandır.

Teknik illüstrasyonun gelişim hızının bir kısmı II. Dünya Savaşının olağandışı koşullarından kaynaklandı. Örneğin savaş sırasında ABD’de büyük ölçüde silah üretimi ani bir ihtiyaç oldu. Eğitimli endüstri işçilerinin çoğu orduya katılmaya çağrıldığı ve bu çok büyük bir sorun yarattı. Anlaşılması gereken perspektif çizimler ve makine parçalarını ayrı ayrı gösteren diyagramlar, tecrübesiz ve açıkça uzman olmayan kişiler tarafından çizildi. Bu da, günümüzde bol bol resimlendirilmiş olan servis ve yedek parça el kitapçıklarının gelişmesine neden olmuştur.

Savaş sonrası dönemde ABD ve İngiltere’de havacılık endüstrisinin ve araç üretiminin gelişimi, endüstriyel çizim stüdyolarında çalışan sanatçıların sayısını da arttırdı. Tüm bu gelişmeler, ürün gelişimi ve pazarlama alanlarında yüksek teknik içeren illüstrasyon standartlarını da beraberinde getirdi. Bakım el kitapçıklarında tipik olarak görülen talimatlı illüstrasyon geleneği, değişik biçimlerde müze çalışmaları ve eğitim yayınları gibi alanlarda da geniş bir uygulama alanı buldu. İllüstrasyon, bugün modern dünyanın karmaşık konuları arasında iletişimi sağlayan yazılı kelimeler kadar gereklidir.

Teknik illüstratörler genellikle serbest olarak çalışırlar. Bazıları ise tasarım stüdyoları, müzeler, yayıncılık, reklamcılık, mimarlık, üretim veya film endüstrileri gibi uzmanlık isteyen alanlarda çalışmaktadırlar. Yirmi yıl önce teknik illüstratörler, ticaret dünyasında çalışırken eğitilirdi. Günümüzde ise çeşitli kurumlar, farklı illüstrasyon çeşitleri ve teknikleri ile ilgili uzmanlık kursları açmaktadır. Ancak teknik illüstratörün aldığı sanat eğitimi ne olursa olsun, ticari pratikte öğreneceği birçok şeyin olduğunu söylemek yerinde olur. Bir takımın parçası olarak çalışmak ve müşteriler tarafından belirlenen teslim zamanlarına yetişebilmek, sanat okullarının gerçeğe uygun bir biçimde taklit etmekte zorluk çektikleri iki alandır.

Çizgi çalışması ve havalı boya tabancası ile çalışmak, bu illüstrasyon çeşidinin temel teknikleridir. Sanatçı, bu tekniklerin her biri ile çalışabilmelidir. Aynı zamanda illüstratörden grafik tasarım, tipografi, fotoğrafçılık ve baskı süreçleri hakkında çalışma bilgisinin olması da beklenir. Başarılı bir teknik illüstratör, planları anlama (ortografik çizimler), projeksiyon ve perspektif sistemlerini uygulama yeteneğine sahip olan kişidir.

Belli bir ürünün tüm unsurlarını sunmak için kullanılan teknik illüstrasyonlarda belli başlı gelenekler vardır. Bir mekanizma illüstrasyonunda dış görüntü her şeyi ile resmedilirken, iç kısımlarda birbirleri ile ilişkili parçalar resmedilir. Kesitler ve gölge illüstrasyonlar, bir nesnenin dış yapısı altında gizlenen iç aksam ve çalışma biçiminin ayrıntılarını görmemizi sağlar. Aynı zamanda teknik illüstratörden, mekanik ve elektrik fonksiyonları gösteren diyagramları oluşturabilmesi de beklenir. İllüstratörün sahip olduğu özel yetenekler ve yaratıcılık gücü, müşteri memnuniyetinde illüstratöre çok büyük avantajlar sağlar. Başarılı bir biçimde bitirilen sanat çalışmasında, zayıf çizime ve konunun anlaşılmamasına yer yoktur (Jennings, 1987, s.44-45).

2.3.7. Bilgi ve İstatistik İllüstrasyonları

Birçok konu hakkında insanları aydınlatmak için yapılan tasarımlardır. Örneğin küçük el kitapçıkları içerisinde gördüğümüz Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen çeşitli aşı kampanyaları veya hastalık çeşitleri hakkında halkı bilinçlendirmek amacıyla yapılmış resimler, bilgi ve istatistik illüstrasyonları içerisinde yer alır (Tepecik, 2002, s.81).

Bilgi illüstrasyonu yapabilmek iyi bir çizim yeteneğinden fazlasını gerektirir. Bu alanda çalışan bir kişi; bir tasarımcı, bir illüstratör, bir tipograf, bir matematikçi ve aynı zamanda yaratıcı düşünceye sahip bir sanatçıdır. Ancak bu özelliklere sahip bir kişi bilgi illüstrasyonunu oluşturabilir.

Günümüzde bilgi ve istatistik illüstrasyonları, talebin gittikçe arttığı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Yirminci yüzyılda bir bilgi tufanını yaşamıştır, hükümet birimlerinden uluslararası organizasyonlara, özel şirketlerden bireylere, geniş bir aralıktaki organlar, istatistik ve teknolojik veri seline maruz kalmıştır. Bazen ilginç bir şekilde gerekli bilgiler çok büyük bir sıklıkla gözardı edilir. Çünkü bu bilgiler beyinlerimizi bozguna uğratarak sıkıcı, ağır ve ulaşılmaz görünür.

Bilgi tasarımcısının ve illüstratörün işi, bilgiyi okuyucuya görünür ve buna bağlı olarak erişilebilir kılmaktır. Burada öncelikli iş, insanların dikkatini çekebilmektir. Daha sonra bilginin konusunu bir bakışta anlaşılır kılmak ve belki de en önemlisi bilgiyi, ne kadar ayrıntılı ya da karmaşık olursa olsun okuyucuya açık bir şekilde anlatabilmek çok önemlidir. İyi çizilmiş bir şema, sadece tüm bu hususlarda başarılı olmakla kalmaz, aynı zamanda yaratıcı bir görsel anlatım yoluyla bilginin istatistiksel sonucunu verir.

Her zaman bilginin iletilmesine ihtiyaç olmuştur. Eski zamanlarda genel okuma düzeyinin artmasından önce resimsel anlatım ana seçeneklerden biriydi. Boyalı ya da oyma figürler bir savaşın nasıl kazanıldığını, bir kralın nasıl gömüldüğünü, bir elçinin nasıl kabul edildiğini anlatırdı. Olayları aynen gerçekleştiği gibi ayrıntılı bir şekilde açıklama gereksinimi, bilimdeki gelişmelere eşlik etti. Daha çok bilgi toplandı, daha çok teori açıklandı. İnsanlar nesnelerin nasıl çalıştığını öğrenmek istedi. Matematikte ve özellikle geometrideki buluşlar, bazı bilgilerin resmedilmesi için bir temel oluşturmaya başladı. 1637’de René Descartes, “Discourse on the Method of Rightly Conducting the Reason and Seeking Truth in Sciences” (Mantığı Doğru Olarak İletme ve Bilim Alanlarında Gerçeği Arama Yöntemi) adlı kitabının dipnotunda grafiğin şeklini ana hatlarıyla çizdi. Üzerine bilginin resmedildiği, birbirini kesen çizgilerin oluşturduğu ızgara şeklindeki grafikler günümüzde çok iyi bilinmektedir (Jennings, 1987, s.50-59).

2.4. İllüstrasyon Teknikleri

İllüstrasyonun, kullanıldığı ilk zamandan beri gelişen bilgisayar teknolojisinin de etkisiyle birlikte, çeşitli tekniklerle uygulandığı görülmektedir. 13. yüzyılda üretilen kitapların pahalı olması, resimleme tekniğinde daha basit bir yol seçilmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu yüzyılda kitap resimleri, tek bir renk kullanılarak uç ile çiziliyor, daha sonra iç kısımları sade bir biçimde boyanıyordu. 14. ve 15. yüzyıllar arasında, üretilen kitapların maliyetini daha da düşürmek için ağaç baskı resim tekniğinin uygulandığı görülmektedir. Ağaç baskı tekniğinin Avrupa ülkelerine doğudan geldiği de bilinmektedir. Bu tekniğe örnek olarak, Alberth Dürer'in yaptığı ağaç oyma resimlerini verilebiliriz (Tuna, 1997, s13).

Grafik tasarımda kullanılan tüm teknikler illüstrasyon çalışmalarında da kullanılabilir. Teknik malzeme olarak kalemler, kâğıtlar, boyalar, karışık teknik ve bilgisayar destekli tasarım tekniği ile illüstrasyon çalışmaları yapılabilir (Tepecik, 2002, s.81).

2.4.1. Kurşun Kalem Tekniği

İllüstrasyon, yumuşak ve sert kurşun kalem çeşitleriyle de yapılabilir. Burada esas önemli olan şey, oluşturulan kompozisyondaki kurgu ve tasarımın anlatım gücüdür (Tepecik, 2002, s.81).

Grafit madeninden üretilen kurşun kalem, bilinen en eski yazı ve çizim araçlarından biridir. Ayrıca en ucuz ve en yaygın olanıdır. Kullanımı pratiktir. Kurşun kalemin ucu bittikçe maket bıçağı veya kalemıraş yardımı ile sivriltilebilir. Bunun dışında kullanımı için herhangi bir hazırlık gerektirmez. Silgi ve kalemıraş, kurşun kalemin vazgeçilmez yardımcılarıdır. Temel tasarım ve sanat eğitiminin ilk aşamasında kurşun kalem çalışmaları sıklıkla görülmektedir. Kurşun kalem ile kısa ve çok sayıda ince çizgi kullanarak gerçeğe yakın ton geçişleri elde etmek mümkündür. Bununla birlikte eskiz çalışmalarından detaylı ve gerçekçi çizimlere kadar her çeşit resim çalışması, kurşun kalem tekniği ile yapılabilir.

Çoğu sanatçı ve tasarımcı, yaratıcı bir fikri görselleştirmek amacı ile yaptığı ilk eskizlerde kurşun kaleminden faydalanır. Aynı şekilde illüstratörler de, çalışmaya başlamadan önce yaptıkları ön çizimlerde kurşun kalem ve çeşitlerini kullanmaktadırlar (Becer, 1997, s.213).

Kurşun kalemleri çok farklı gruplarda değerlendirmek mümkündür. Bu gruplar daha çok taslak çalışmaları yapmak için kullanılır. Kurşun kalem ve çeşitleri, genellikle sanatçının zihninde oluşan bir tasarımı, taslak hale dönüştürmek amacı ile kullanılır. Aslında akla gelebilen her çeşit kalem eskiz çalışmaları için kullanılabilir. Fakat kurşun kalem, farklı yumuşaklık ve sertlik düzeylerinde üretildiği için eskiz çalışmaları için daha uygundur.

Yumuşak bir maden olan grafit, farklı katkı maddeleri kullanılarak sertleştirilir ve numaralandırılarak üretilir. Kurşun kalemler, uluslararası standartlar içinde tüm kullanıcıların anlayabileceği bir dille kodlanarak ifadelendirilmiştir. Sert bir yapıda üretilen kalemler H serisi, yumuşak bir yapıda üretilen kalemler ise B serisi olarak isimlendirilmektedir.

Aynı zamanda, farklı amaçlar için üretilmiş kurşun kalem çeşitleri de piyasada bulunmaktadır. Füzen olarak isimlendirilen bu kalemler, genellikle desen çalışmalarında kullanılmaktadır. Füzenler, diğer kurşun kalemlere göre daha kalın uçludur. Bununla birlikte tasarım çalışmalarında, ince ayrıntıların çizilmesi için 0,5 mm ve 1,0 mm kalınlıklarındaki kurşun kalemler de kullanılmaktadır (Tepecik, 2002, s.39).

2.4.2. Mürekkep ve Lavi Tekniği

Çini mürekkebinin sulandırılmasıyla elde edilir. Bu teknikte mürekkebin açık, koyu ve gri değerleri ile çalışılır. Boyamalarda tek renk tonlaması yapıldığı için, çalışmalarda ilginç sonuçlar elde edilebilir (Tepecik, 2002, s.81).

Rapido ve tarama ucu gibi araçlar, çizgi ile yapılan illüstrasyon çalışmalarında kullanılmaktadır. Tarama ucu, özel bir kaleme takılan, ucu sivri bir metal parçasıdır. Mürekkebe batırılarak kullanılan tarama ucu, aynı zamanda anilin, çini mürekkebi, inceltilmiş guaj boya ve özel rapido mürekkebi ile de rahatlıkla kullanılabilir. Tarama ucu ile çeşitli kalınlıklarda çizgiler elde edilebilmesi, bu malzemeyi çizgi roman ve karikatür sanatçıları için vazgeçilmez bir hale getirmiştir.

Mürekkep tekniğinde rapido ve tarama ucu gibi araçlar kullanılarak, başarılı sonuçlar veren illüstrasyon çalışmaları elde edilmektedir. Ayrıca rapidoyu, aralıklı ve sık noktalama yöntemi ile kullanarak da başarılı illüstrasyonlar yapılabilir (Evrar, 2000, s33).

Tarama ucu ile yapılan çalışmalarda, farklı ton değerleri elde etmek için dik, çapraz veya yatay tarama tekniklerinden faydalanılır. Bu tekniklerle yapılan çalışmalarda, çizgiler kalınlaşıp birbirine yaklaştıkça çalışmada yer alan tonların koyulaştığı görülür. Rapido kalemler, 0.1 mm.'den başlayarak 2.00 mm.'ye kadar farklı iğne kalınlıklarında üretilirler. Bu kalemler farklı renklerden oluşan özel mürekkeplerle kullanılabilir. Her kalemin sabit bir çizgi kalınlığı vardır. Çizim sırasında yüzeye dik konumda tutulan rapido kalemi, hareketli çizimlere uygun olmadığı için taslak çalışmalarında kullanılmaz. Bununla birlikte rapido kalemi ile noktalanarak yapılan illüstrasyon çalışmalarından iyi sonuçlar elde etmek mümkündür (Becer, 1997, s.213-215).

2.4.3. Sulu Boya Tekniği

İllüstrasyon çalışmalarında en çok kullanılan ve en fazla tercih edilen tekniklerden biri de sulu boya tekniğidir. Sulu boya tekniği ile her çeşit resimleme yapılabilir. Bu teknik, tanıtım kitapçıkları, magazin dergileri, kültürel kitaplar ve daha birçok yayın grubu çalışmalarında kullanılmaktadır. Kaliteli sulu boyalar ile çalışmak, renk ayırımında ve baskı aşamasında daha iyi sonuç alınabilmesini sağlar (Tepecik, 2002, s.82).

“Su esaslı boya yapılırken, toprak metal ya da organik kökenli pigmentler, bağlayıcı madde olarak reçine veya zambk, çözücü olarak ise su kullanılır. Guaj boya, sulu boya, akrilik boya, anilin boya, sulu boya grubuna girer. Sulu boyalar genellikle saydam (transparan) zelliğe sahiptir. Mat ve parlak renklerde üretilir. Grafik tasarım çalışmalarında, özellikle resimleme (illüstrasyon) tekniklerinde tercih edilir. Tablet, tp ve cam kavanozlarda satışa sunulur, Talens, Pelikan, Scrobba ve Guita tanınmış markalardır” (Tepecik, 2002, s.48).

Sulu boyalar tablet şeklinde veya tp içerisinde olmak üzere, takım halinde ya da tek tek satışa sunulur. Bu boya saydam veya kapatıcı olarak da kullanılabilir. Mürekkep kıvamında olan anilin boyalar ise cam şişeler içerisinde satışa sunulur. Yüksek yoğunluktaki anilin renkleri, içerisine su katılarak açılabilir.

Sulu boya tekniği titizlik ve sabır isteyen bir tekniktir. Bu tekniğinin en önemli özelliği, renklerin canlı ve saydam kullanımıdır. Boyama işlemine öncelikle açık tonlar ile başlanır, daha sonra renk tonları gereken yerlere katmanlar halinde sürülerek koyulaştırılır veya güçlendirilir. Beyaz rengin kullanılması gereken bölgelerde ise boyama yapılmaz, bunun yerine kâğıt boş bırakılarak beyaz zeminden yararlanılır.

Kaliteli bir sulu boya kağıdı, pamuk esaslı ve suyu emici özellikte olmalıdır. Parlak bir yüzeye sahip kâğıtlarda fırça izlerini kapatmak oldukça zordur. Bu kâğıtlar aynı zamanda istenmeyen lekelerin oluşmasına da yol açar. Bir kağıdın gren miktarı arttıkça renk geçişleri oluşturmak kolaylaşır. Sulu boya kâğıtları piyasada bloknot veya tabakalar halinde bulunmaktadır. Sulu boya kâğıdı, boyama esnasında ıslandıkça kıvrılarak dalgalanır. Bunu önlemek amacıyla, sulu boya veya anilin boya çalışması sırasında, boyanacak kağıdın hafifçe ıslatılarak sabitleştirilmesi sağlanır. Islatılan veya sünger yardımı ile nemlendirilen kâğıt tabakası, temiz bir yüzey üzerine serilerek gerilir. Daha sonra dört kenarından bantlanarak kuruması için bırakılır. Boyama bittikten ve kâğıt kurutulduktan sonra çalışma, serildiği yüzeyden maket bıçağı yardımı ile çıkarılır.

Anilin ve sulu boya ile yapılan resimlerde kaliteli fırçalar tercih edilmelidir. Bu boyalar ile yapılan illüstrasyon çalışmalarında latex ve kauçuk çözültisi gibi maskeleme sıvıları ve filmlerinden de yararlanılmaktadır. Maskeleme sıvıları kâğıt yüzeyine fırça yardımı ile kolayca uygulanır ve çalışma bitiminde kâğıt yüzeyi temizlenerek çıkarılır.

Anilin ve sulu boya ile yapılan illüstrasyon çalışmalarında, kuru ve sulu olmak üzere iki çeşit boyama yöntemi kullanılmaktadır. Özellikle detaylı resimlerde tercih edilen kuru boyama yönteminde, renk tonları açıktan koyuya doğru sürülerek her seferinde bir önceki boya katmanının kurumaması için beklenir. Daha deneysel ve ustalık isteyen sulu boyama yönteminde ise renk katmanları, kurumaları beklenmeksizin üst üste sürülür. Burada renkler birbirleriyle karışarak çalışma üzerinde organik ve soyut biçimler oluşturur (Becer, 1997, s.216-217).

2.4.4. Guaj Boya Tekniği

Guaj boya, daha çok düz ve dalgasız yüzeyleri boyamak için tercih edilir. Ayrıca grafik tasarım alanında sıkça kullanılan bir boyadır (Tuna, 1997, s.15).

Guaj boyanın en önemli özelliği, boya pigmenti içerisinde su ve reçine esaslı yapıştırıcı ilave edilerek hazırlanan, şeffaf ve kapatıcı özelliklere sahip bir boya çeşidi olmasıdır. Her çeşit boyama tekniğine uygun bir malzemedir. Guaj boya, özellikle kapatıcı zemin çalışmalarında başarılı sonuçlar vermektedir. Ayrıca, yapılan hataların üzerinde tekrar çalışılabilir. Bu boyanın spatula ve fırça dışında hava kalemleri ile birlikte kullanılması da mümkündür. Piyasada guaj boya, cam kavanoz ve tüpler içerisinde satılmaktadır. Talens, Guita ve Pelikan, sanatçılar tarafından en çok tercih edilen markalar arasında yer alır (Tepecik, 2002, s.48).

Designer's colour, tempera ve poster colour gibi isimlerle bilinen tüm boya çeşitleri, guaj boya kategorisinde yer almaktadır. Su yardımı ile eritilerek inceltilen guaj boya, kuruduktan sonra da tekrar su ile çözülebilir. Guaj boya örtücü olma özelliğine karşın, bileşiminde bulunan su miktarı fazlaştıkça sulu boya gibi saydamlaşır. Tempera ve guaj boya ile yapılan çalışmalarda homojen bir renk yüzeyi meydana getirmek için boya yoğunluğunun uygun bir şekilde ayarlanması gerekir. Homojen bir renk yüzeyi oluşturmak için, birinci boya katı, yatay fırça hareketleriyle sürülerek kurumaya bırakılmalı, daha sonra fırça ilk boyama yönüne dik açı oluşturacak bir şekilde ikinci kat sürülmelidir. İstenilen sonuca ulaşana kadar bu işleme devam edilmelidir.

Guaj ve tempera'nın bileşimindeki yapıştırıcı miktarı sulu boyaya oranla daha fazladır. Bu boyalar spatula, pistole, fırça veya sünger kullanılarak cam, kâğıt, karton, bez ve plastik gibi benzeri yüzeylere rahatlıkla uygulanabilir.

Guaj boya setlerinde genel olarak ivory black (fildişi siyahı), permanent white (beyaz), spectrum violet (menekşe), lemon yellow (limon sarısı), spectrum yellow (sarı), spectrum red (kırmızı), alizarin crimson (koyu kırmızı), ultramarine (deniz mavisi), sky blue (gökyüzü mavisi) ve brilliant green (parlak yeşil) renkleri bulunmaktadır (Becer, 1997, s.217-218).

2.4.5. Akrilik Boya Tekniği

Sulu boya, guaj boya ve yağlı boya özelliklerini bünyesinde toplayan plastik özlü bir boyadır, ancak su esaslı boyalara daha yakın görülür. Çünkü inceltme işlemleri suyla yapılır. Kullanımı kolaydır, ancak fırça ve diğer boya gereçleri akrilik boyayla kullanıldığında hemen yıkamak gerekir, çünkü boya çözülmez. Hata yapıldığında geri dönülmez, boyayı silmek açmak mümkün değildir. Yani bu boyayla çalışma yaparken önceden her şeyi hesaplamak hata yapmamak, doğru bir çalışma yöntemi olacaktır. Akrilik boyayı inceltmek ve parlak tutmak için yardımcı malzemeler de mevcuttur (Tepecik, 2002, s.49).

Akrilik boya, illüstratörler tarafından piyasada yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Akrilik boyaların, yani diğer adıyla polymer emülsiyon boyaların, su esaslı boyalar ile karşılaştırıldığında bir takım üstünlüklere sahip olduğu görülmektedir. Bu boyalar hızlı kurur ve kuruduğı zaman sudan kesinlikle etkilenmez. Bu sebeple, akrilik boya üzerinde başka bir su esaslı boya ile çalışma yapmak sorun yaratmayacaktır. Bu boyanın, sulu boya gibi saydam, guaj boya gibi örtücü ya da yağlıboya gibi kalın tabakalar şeklinde kullanılması mümkündür. Piyasada bulunan akrilik boyalar, tüp veya cam şişe içerisinde muhafaza edilerek satışa sunulur.

Akrilik boyaların fırça, spatula veya doğrudan doğruya tüpten sıkılarak her çeşit temiz ve yağsız yüzeye kolaylıkla uygulanması mümkündür. Bu boya, Pistole yardımı ile püskürtmeye de uygundur. Akrilik boyada kullanılan fırça ve malzemeler, çalışmanın bitiminde bekletilmeden su ile temizlenmelidir. Daha sonra fırça üzerinde unutulmuş ve kuruyan akrilik boyayı temizlemek kesinlikle mümkün olmaz. Akrilik boya, bol su yardımıyla ya da polymer adı verilen bağlayıcı maddeler ile inceltilerek, sulu boya kıvamında saydamlaştırılabilir. Bununla birlikte illüstrasyon çalışmalarında, akrilik boyanın yardımcı maddeleri kullanılarak da değişik görsel etkiler elde edilebilir (Becer, 1997, s.218).

2.4.6. Yağlı Boya Tekniği

Yağlı boya tekniği, özellikle büyük bez tuvallerinin üzerine resim yapmak amacı ile kullanılan bir tekniktir. Bu teknikte boya içerisine haşhaş ve bezir türünde yağlar ilave edilir. Yağlı boyanın kullanımı çok kolaydır. Boyalar üst üste sürülerek yapılan hatalar kolayca kapatılabilir. Fırça ile beraber spatül, yani küçük mala, hava kalemi ve daha birçok çeşit araç ile yağlı boya tekniğinin uygulanması mümkündür.

İllüstrasyon çalışmalarında yağlı boyanın geç kuruması, bu tekniğin olumsuz yanlarından biridir. Ancak her geçen gün yeni buluşlar sayesinde bu zorluklar bertaraf edilmektedir. Yağlı boyanın kurumasını hızlandırıcı yan ürünler piyasada bol miktarda bulunmaktadır. Avrupa'da bulunan resim müzelerine bakıldığında, sergilenmekte olan yağlı boya tekniği kullanılarak yapılmış bin yıllık çalışmaların, günümüze kadar bozulmadan gelebildiği açıkça görülmektedir (Tepecik, 2002, s.49).

2.4.7. Kolaj Tekniği

Kolaj, herhangi bir yüzey üzerine birbirinden farklı malzemelerin yapıştırılması ile yapılan resimleme tekniğidir. Kolaj tekniğinde farklı renkte ve farklı dokuda malzemeler kullanılabilir. Bu malzemeler resim yüzeyinde tek olarak kullanılabilir gibi, yapılacak resmin tarzına ve illüstratörün isteğine göre karışık olarak da uygulanabilir.

Resim yüzeyi üzerine kolaj uygulanmadan önce ilk olarak çizim veya boyama da yapılabilir. Kolaj çalışmalarında, çizgilerin ya da kullanılan renklerin yerine etkiyi azaltacak ya da güçlendirecek malzemeler yapıştırılarak, üzerlerinin bir bölümü ya da tamamı boyanır. Yapacağımız illüstrasyonda vermek istediğimiz etkiye en uygun malzemeyi seçilebilmek ve bu malzemenin yaratacağı etkilerden faydalanabilmek çok önemli bir konudur. Çalışmada istenilen etkinin elde edilebilmesi için yüzeye yapıştırılacak olan malzemeler yırtılarak, kesilerek ya da buruşturularak kullanılabilir (Tuna, 1997, s.17).

2.4.8. Püskürtme Tekniği

Tıp, mühendislik ve makine ekipmanlarını illüstre ederken detayları ayrıntılı bir şekilde resmetmek amacıyla tercih edilen değişik bir tekniktir. Titizlik ve ustalık ister, dolayısıyla sonuçları, görüntü ve baskı açısından oldukça başarılıdır (Tepecik, 2002, s.83).

Sulu ve yağlıboyaları yüzeye çeşitli aletlerle püskürterek koyu ve açık renk tonları, koyuluk ve açıklık geçişleri sağlanır. Püskürtme tekniği ile şekiller, açıklık ve koyuluklar noktalar ile oluşturulduğu için bu teknik ile yumuşak ve düzgün sonuçlar elde etmek mümkündür. Boyalar, çeşitli el araçları veya hava basınçlı püskürtme kalem veya tabancaları veya hazır basınçlı metal boya şişeleri ile püskürtülür (Tuna, 1997, s.17).

Grafik tasarım çalışmalarında olduğu gibi illüstrasyonda da tercih edilen bir kalem türüdür. Aslında bu kalemlerin daha büyük tipleri sanayi sektöründe, özellikle araba veya mobilya boyama işlerinde kullanılmaktadır. İllüstratörlerin kullandığı kalemler, hava ile çalışan tabancaların püskürtme sistemlerinin küçültülmesiyle oluşturulmuştur. Böylece bu tabancalar, daha da hassaslaşarak illüstrasyon çalışmalarında kalem gibi kullanılır hale gelmiştir. Fırça ile büyük zeminlerin boyanması sırasında net bir sonuç alınamadığı durumlarda, endüstri sektöründe ve üç boyutlu maketlerin boyanmasında püskürtme tekniği çok kullanışlı bir tekniktir. Bu kalemlerin çalışma sistemi içinde küçük bir kompresörün yanı sıra, küçük bir iğne, boya kavanozu ve püskürtme tetiği de bulunmaktadır. Kalemlerin basınç, yani püskürtme tetiği geri çekildiği zaman, iğne de geri çekilir. Kalemin kompresöründen gelen basınçlı hava, boyayı zemine püskürtür. Boyanın ince veya kalın atılması, kalemi kullanan kişi tarafından rahatlıkla ayarlanabilir. Bu, tetiğin az ya da çok çekilmesine bağlı bir durumdur. Bu kalemler şablon baskı tekniği gibi çalışmaktadır, yani boyanmayacak olan kısımlar kapatılır. Boyanacak olan kısımlar ise açık bırakılarak boya püskürtülür ve işlem tamamlanır (Tepecik, 2002, s.50-51).

Kalın, düz ve boya emici özelliklere sahip karton ve kâğıtlar, püskürtme tekniğinin uygulandığı yüzeylerdir. Bu çalışmaların büyük bir bölümünde boyanmayacak kısımları kapatmak için şablonlar ve maskeleme malzemeleri kullanılmaktadır. Grenli yüzeyler üzerinde yapılan kapatma çalışmalarının sağlıklı sonuçlar vermediği unutulmamalıdır. Unutulmaması gereken bir başka konu da, püskürtme tekniğini uygularken, hava basıncı yardımıyla püskürtülen boyaya ait zerreciklerin geniş bir yüzeye yayılmasını önlemek amacı ile boya püskürtülen yüzeyin üzerinde hava akımı oluşturabilecek bir pervanenin ve havalandırma bacasının bulunduğu, özellikle saydam bir koruyucu yerleştirilmelidir Şablon ve maskeler, boya püskürtülecek yüzeye yapıştırılarak veya üzerlerine ağırlık konularak sabitleştirilir. Arka yüzeylerinde yapıştırıcısı olan saydam selofan tabakalar en yaygın biçimde kullanılan kapatıcı gereçlerdir. Bu malzemeler, boya püskürtülecek yüzey üzerinde veya ayrı bir yerde makas ile kesilerek hazırlanabilmektedir. Bununla birlikte, yüzeye fırça yardımı ile sürülebilen sıvılar da kapatıcı olarak kullanılabilir (Becer, 1997, 219-220).

2.4.9. Dijital İllüstrasyon

Çağımızda bilgisayar teknolojisinin, grafik tasarımının her alanına girdiği gibi, grafik tasarımının uygulama alanlarından biri olan illüstrasyon alanında da mükemmel sonuçlar verdiği görülmektedir. Bir işin ustalık ve teknik kısmını bilgisayar programları hallettiği için, tasarımcı olan kişi iyi bir program kullanıcısı olmasının yanı sıra, yeterli sanat bilgisi ve yaratıcılık yeteneğine sahip olduğu takdirde, hayal edilebilen her tasarımı gerçekleştirebilmektedir (Tepecik, 2002, s.83).

Bilgisayar ortamında üretilen illüstrasyon, karakalem, pastel, sulu boya ve karışık teknik gibi klasik uygulamalar ve çizim yöntemlerinin, masaüstü yayıncılık bağlamında bilgisayar teknolojisinin bize sunduğu sayısal, yani dijital ortama aktarılmış şeklidir. Bilgisayar ortamında yaratılan temel görüntü öğeleri, doğal renk pigmentleri değil, monitörde görülen piksellerdir.

Bilgisayar ortamında çalışan bir illüstratörün, klasik yöntemlere göre kazandığı en önemli avantajlar, kısa zamanda çok sayıda işlemi bir arada değerlendirebilmesi ve çalışmaların üzerinde renk düzenlemesi yapabilmesidir. Bununla birlikte kullanılan bilgisayar yazılımları hemen her çeşit illüstrasyon çalışmasına uyum sağlayabilmekte ve bu yazılımlar illüstratöre sınırsız sanatsal yaratım seçenekleri sunmaktadır. Fırça, kalem ve airbrush gibi klasik çizim yöntemlerinin, bilgisayar ortamında kullanılan yazılımlarda karşılıkları yer almakta ve kullanım açısından illüstratöre büyük avantajlar sağlamaktadır. Örneğin dijital ortamda bulunan airbrush'ı klasik airbrush ile karşılaştırdığımız zaman gözle görülür bir kullanım kolaylığına kavuşulduğu açıkça söylenebilir. Burada, gürültü yapan bir kompresör, maske uygulanan alanın dışına taşmış boyalar ve tıkanmış kalemler görmek mümkün değildir (Özkoyuncu, 1999, s.2).

Grafik tasarım amaçlı yazılımları iki başlık altında toplayabiliriz. Bunlar vektörel amaçlı yazılımlar ve bitmap amaçlı yazılımlardır. Ayrıca bu iki yazılımın dışında kelime işlemci yazılımlar da vardır (Tepecik, 2002, s.54).

2.4.10. Karışık Teknik

Pastel, kolaj, sulu boya ve kuru boya gibi tekniklerin birlikte kullanılmasıyla yapılan resimleme tekniğine karışık teknik denir. Bu teknik güçlü bir anlatım aracıdır ve illüstrasyon türlerinin hepsinde rahatlıkla kullanılabilir (Tepecik, 2002, s.83).

Bazen bir çalışma üzerinde birden çok çizim veya boyama tekniği kullanılabilir. Karışık teknik ile yapılan çalışmalarda uygulanan bu teknikler şunlardır: Kurşun kalem üzerine anilin veya sulu boya ile çalışma yapmak; guaj veya akrilikle yapılmış bir çalışmaya kuru boya ya da pastel boya ile gölgelendirme yapmak; mürekkep ile yapılmış çizim üzerine anilin veya sulu boya ile çalışmak; anilin veya sulu boya ile yapılmış bir resim üzerine kuru boya ile çalışmak; akrilik üzerine sulu boya ile çalışmak; anilin veya sulu boya ile yapılmış bir resim üzerine akrilik ya da guaj boya ile çalışma yapmak (Becer, 1997, s.219).

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Yöntem bölümünde araştırma modeli, araştırma grubu, verilerin toplanması ve analizi konusunda açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada betimsel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Öğretim elemanları ile öğrencilerin görüş ve düşüncelerine başvurulmuş, anket ve doküman incelemesinden yararlanılmıştır.

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın örneklemini, Türkiye’deki Üniversitelerde yer alan Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim ve Grafik Tasarımı Bölümleri içinde, 2006 - 2007 eğitim öğretim yılı içerisinde verilen illüstrasyon dersleridir.

Öğretim elemanları ve öğrenciler ile yapılan anketler, 4 farklı ilden toplam 9 üniversite (4’ün vakıf, 5’i devlet üniversitesi) olmak üzere, tamamı güzel sanatlar fakültelerinde uygulanmıştır. İllüstrasyon derslerinin, çoğu üniversitemizdeki ders programlarında yer almaması nedeniyle araştırma belirli üniversiteler ile sınırlı kalmıştır. Anket ve tutum ölçeğinin uygulandığı üniversiteler; Beykent Üniversitesi, Doğu Üniversitesi, Dumlupınar Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Haliç Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ile TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi’dir.

Tablo-1: Ankete katılan öğretim elemanlarının ünvan sıralaması

Unvan	Öğr. Elm.	%
Prof.	5	41,7%
Yrd. Doç.	2	16,7%
Öğr. Gör.	4	33,3%
Uzm.	1	8,3%
Toplam	12	100,0%

Tablo-1’de ankete katılan öğretim elemanlarının ünvanları, katılım sayıları ve yüzdeleri görülmektedir. Ankete, 9 farklı üniversiteden 5 Profesör, 2 Yardımcı Doçent, 4 Öğretim Görevlisi ve 1 uzman olmak üzere toplam 12 öğretim elemanı katılmıştır. Buna göre ankete en yüksek katılımı %42 ile profesörler oluştururken 2. en yüksek katılımı ise %33’lük bir oran ile öğretim görevlileri oluşturmaktadır. Ankete katılan öğretim üyeleri arasında PhD (doktora) ünvanına sahip profesör veya yardımcı doçent bulunmamaktadır. Öğretim üyelerinin tamamı Sanatta Yeterlik programından mezundur. Ankete katılımın 12 kişi ile sınırlı olmasının sebebi ise anketin uygulandığı 9 üniversitede, illüstrasyon alanında uzmanlaşmış öğretim elemanı sayısının düşük olmasıdır.

Ankete katılan öğretim elemanlarının üniversitelere göre dağılımı ise şu şekildedir; Beykent Üniversitesi: 1, Doğu Üniversitesi: 1, Dumlupınar Üniversitesi 1, Erciyes Üniversitesi: 2, Hacettepe Üniversitesi: 1, Haliç Üniversitesi: 1, Marmara Üniversitesi: 3, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi: 1, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi: 1. Buna göre üniversiteler bazında en yüksek katılımı 3 öğretim elemanı ile Marmara Üniversitesi oluşturmaktadır.

Tablo-2: Öğretim elemanlarının cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Geçerli %
Erkek	8	66,7%
Kadın	4	33,3%
Toplam	12	100,0%

Tablo-2 incelendiğinde cinsiyet açısından ankete en yüksek katılımı 67%'lik bir oranla erkeklerin oluşturduğu görülmektedir.

Tablo-3: Öğretim elemanlarının yaş dağılımı

Yaş	Frekans	Geçerli %
20-30	0	0,0%
31-41	2	16,7%
42+	10	83,3%
Toplam	12	100,0%

Tablo-3'te ankete katılan öğretim elemanlarının yaş dağılımı görülmektedir. Buna göre ankete katılımında öğretim elemanlarının 83%'lük çok yüksek bir oranı 42 yaş ve üzeridir.

Araştırmaya 7 üniversiteden toplam 107 öğrenci katılmıştır. İllüstrasyon derslerinin daha çok seçmeli verilmesi ve çoğu üniversitemizde bu dersin bulunmaması katılımın düşük olmasına neden olmuştur. Anket ve tutum ölçeğine en yüksek katılım 34 kişi ile Haliç Üniversitesindendir. En düşük katılımı ise 1 kişi ile Hacettepe Üniversitesi oluşturmaktadır. Öğrenci soruları A, B ve C grubu sorularından oluşmaktadır. Anketinin giriş kısmında öğrencilere yaş, cinsiyet ve kaçınıcı sınıfta okudukları sorulmuştur. Bu üç soru A-grubu sorularını oluştururken, lisans öğrencilerinin illüstrasyon derslerine ilişkin görüşleri (toplam 13 soru) B-grubu anket sorularını, lisans öğrencilerinin illüstrasyon derslerine ilişkin tutumları (toplam 11 soru) ise C-grubu tutum ölçeği sorularını oluşturmaktadır.

Tablo-4: Öğrencilerin yaş dağılımları

Yaş	Frekans	Geçerli %
17-21	37	34.6
22-26	67	62.6
27+	3	2.8
Toplam	107	100.0

Yaşları bakımından araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunu 22-26 yaş gurubundaki öğrenciler oluşturmaktadır (%63). 17-21 yaş aralığındaki öğrencilerin oranı ise %35 olup ikinci büyük grubu oluşturmaktadırlar. En düşük katılım %3 oran ile 27 ve daha üst yaş gurubunda ortaya çıkmıştır (Tablo-d1).

Tablo-5: Öğrencilerin cinsiyetleri

Cinsiyet	Frekans	Geçerli %
Erkek	45	42.1
Kadın	62	57.9
Toplam	107	100.0

Araştırmaya 45'i erkek ve 62'si kız olmak üzere toplam 107 öğrenci katılmıştır. Cinsiyetleri bakımından araştırmaya katılanların çoğunluğunu kız öğrenciler oluşturmaktadır (%58). Erkek öğrencilerin oranı ise %42 olup ikinci grubu oluşturmaktadırlar.

Tablo-6: Öğrencilerin bulunduğu sınıflar

Sınıf	Frekans	Geçerli
2. sınıf	57	53.3
3. sınıf	24	22.4
4. sınıf	26	24.3
Toplam	107	100.0

Sınıfları bakımından araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunu 2. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır (%53). 4. sınıf öğrencilerinin oranı %24 olup ikinci grubu oluşturmaktadırlar. 1.sınıflarda illüstrasyon dersi verilmediği için ortalama

katılmamış ve grafiklerde gösterilmemiştir. En düşük katılım oranı ise %22 ile 3. sınıflarda ortaya çıkmıştır. Buradan anlaşıldığı üzere illüstrasyon dersleri, 1. sınıflarda temel dersler verildikten sonra 2. sınıflarda ağırlıklı olarak verilmektedir. 3. ve 4. sınıflarda illüstrasyon derslerine verilen ağırlık azalmaktadır.

3.3. Verileri Toplama Teknikleri

Verilerin toplanmasında izlenen yol aşağıdaki gibidir:

Güzel sanatlar fakülteleri, lisans programlarında, illüstrasyon dersi uygulamalarının doküman incelemesi, anket ve tutum ölçeği yoluyla programlardaki yerinin tespiti yapılarak; Veri toplama aracı olarak, öğretim elemanı ve öğrencilerle yapılan görüşmeler için ilgili anketler hazırlanmış, anket ve tutum ölçeğinin uygulanacağı üniversiteler belirlenmiş, anket yapısı ve anketin uygulanacağı kişiler belirlenerek, konuyla ilgili literatür araştırması (makale, tez, bildiri, kitap, dergi vs.) üniversite kütüphanelerinden yararlanılarak yapılmış, derslerle ilgili eğitim ve öğretim dokümanları incelenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Bu araştırmada verilerin analizi betimsel araştırma analiz teknikleriyle yapılmıştır; Anketten elde edilen veriler frekans ve yüzdeler kullanılarak yorumlanmıştır. Toplanan veriler, mümkün olduğu kadar orijinal formuna sadık kalınarak betimsel bir yaklaşımla okuyucuya sunulmuştur. Bunun yanında bazı nedensel ve açıklayıcı sonuçlara ulaşmak için “sistematik” analiz de yapılmıştır. “Betimsel analiz yöntemi” sayesinde veri analiz süresince araştırmacının yorumları da konuya dahil edilmiştir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR ve YORUMLAR

4.1 Bulgular

Bu bölümde illüstrasyon dersleri ile ilgili öğretim elemanları ve öğrencilerle yapılan anket ve tutum ölçeği sonuçları tablolar halinde verilerek yorumlanmıştır. Bulgular, alt amaçlar doğrultusunda 4 ana başlıkta incelenmiştir.

Öğretim elemanlarına uygulanan anket sorularının formatı öğrencilerin anketinden farklı olup, burada katılımcılar birden fazla seçenek işaretleyebilmişlerdir. Örneğin derslerinde illüstrasyon tekniklerini anlatan bir öğretim elemanı tek bir tekniği anlatmak zorunda olmadığı gibi bu ankette de, derslerinde işlediği birçok tekniği seçenekler arasından işaretleyebilmiştir.

Bulgularda yüzdeler şu şekilde değerlendirilmiştir;

51% - 74% : Yüksek

75% - 99% : Çok yüksek

100% : Tamamı

4.1.1. Alt Amaç-1

Güzel sanatlar fakültelerinin ders programlarında yer alan illüstrasyon dersi konularından yapım teknikleri ve çeşitlerine yeterince yer verilip verilmediğinin saptanması.

Tablo-9’da z4 kodlu “Derslerinizde aşağıda verilen illüstrasyon tekniklerinden hangilerine değiniyorsunuz?” ifadesinin 6 seçeneğinden en fazla işaretlenen seçenek, f. kodlu “Karışık teknik” ifadesidir. 12 katılımcının tamamı bu seçeneği işaretlemiştir. 2. en yüksek oranda işaretlenen seçenek 11 katılımcı ile a. kodlu “Karakalem” ifadesidir (92%). En düşük oranla işaretlenen seçenek ise d. kodlu “Yağlıboya” ifadesidir. Bu ifadeyi 3 katılımcı işaretlemiştir (25%’lik oranda).

Tablo-9’da z5 kodlu “Derslerinizde aşağıda verilen illüstrasyon tekniklerinden hangilerine ayrı konu olarak ağırlık veriyorsunuz?” ifadesinin 6 seçeneğinden en fazla işaretlenen seçenek, f. kodlu “Karışık teknik” ifadesidir. 12 katılımcının 8’i bu seçeneği işaretlemiştir. 2. en yüksek oranda işaretlenen seçenek 7 katılımcı ile a. kodlu “Karakalem” ifadesidir (67%). En düşük oranlı seçenek ise d. kodlu “Yağlıboya” ifadesidir. Bu ifadeyi hiç bir katılımcı işaretlememiştir.

Tablo-9’da z6 kodlu “Derslerinizde aşağıda verilen illüstrasyon çeşitlerinden hangilerine değiniyorsunuz?” ifadesinin 8 seçeneğinden en fazla işaretlenen seçenek a. kodlu “Yayın İllüstrasyonları” ifadesidir. 12 katılımcının tamamı bu seçeneği işaretlemiştir. 2. en yüksek oranda işaretlenen seçenek 9 katılımcı ile b. kodlu “Reklam İllüstrasyonları” ifadesidir (75%). En düşük oranlı seçenekler ise f. kodlu “Adli İllüstrasyon” ve h. Kodlu “Bilgi ve İstatistik İllüstrasyonları” ifadeleridir. Bu ifadeleri hiçbir katılımcı işaretlememiştir.

Tablo-9’da z7 kodlu “Derslerinizde aşağıda verilen illüstrasyon çeşitlerinden hangilerine ayrı konu olarak ağırlık veriyorsunuz?” ifadesinin 8 seçeneğinden en fazla işaretlenen seçenek a. kodlu “Yayın İllüstrasyonları” ifadesidir. 12 katılımcının 10’u bu seçeneği işaretlemiştir. 2. en yüksek oranda işaretlenen seçenek 6 katılımcı ile b. kodlu “Reklam İllüstrasyonları” ifadesidir (50%). En düşük oranlı seçenekler ise e. kodlu “Tıbbi İllüstrasyon”, f. kodlu “Adli İllüstrasyon” ve h. kodlu “Bilgi ve İstatistik İllüstrasyonları” ifadeleridir. Bu ifadeleri hiçbir katılımcı işaretlememiştir.

Tablo-7’de s11 kodlu “İllüstrasyon derslerinde illüstrasyon çeşitlerini yeterince öğrendim.” ifadesini işaretleyen 104 öğrencinin çoğunlukla (%28) Katılmıyorum ve (%22) Hiç katılmıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %50’si bu ifadeye katılmamaktadır. Kararsızların oranı ise %26 ile 2. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-7’de s12 kodlu “İllüstrasyon derslerinde illüstrasyon tekniklerini yeterince öğrendim.” ifadesini işaretleyen 107 öğrencinin çoğunlukla (%30) Katılmıyorum ve (%19) Hiç katılmıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %49’u bu ifadeye katılmamaktadır. Kararsızların oranı ise %25 ile 2. büyük oranı oluşturmaktadır.

4.1.2. Alt Amaç-2

İllüstrasyon derslerinde eğitim-öğretimin, öğrenci açısından uygunluğunun saptanması.

Tablo-7’de s4 kodlu “Kütüphanemizde illüstrasyonla ilgili kaynaklar yeterli değildi.” ifadesini işaretleyen 107 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%25) Katılıyorum ve (%24) Tamamen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %49’u bu ifadeye katılmaktadır. Kararsızların oranı ise %22 ile 3. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-7’de s5 kodlu “İllüstrasyon dersliği sınıf mevcudu için yeterliydi.” ifadesini işaretleyen 101 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%44) Katılıyorum ve (%24) Tamamen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %68’i bu ifadeye yüksek oranda katılmaktadır. Kararsızların oranı ise %6 ile en düşük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-7’de s6 kodlu “İllüstrasyon derslerinin haftalık ders saati dağılımı yeterliydi.” ifadesini işaretleyen 106 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%31) Katılıyorum ve (%17) Tamamen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %48’i bu ifadeye katılmaktadır. Kararsızların oranı ise %22 ile 3. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-7’de s7 kodlu “İllüstrasyon derslerini veren öğretim elemanı, öğrencilerin derse katılımını sağlamak için çaba gösterdi.” ifadesini işaretleyen 105 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%45) Katılıyorum ve (%32) Tamamen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %77’si bu ifadeye çok yüksek oranda katılmaktadır. Kararsızların oranı ise %11 ile 3. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-7’de s8 kodlu “İllüstrasyonla ilgili kaynaklara genellikle internetten ulaşabildim.” ifadesini işaretleyen 105 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%38) Katılıyorum ve (%19) Tamamen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %57’si bu ifadeye yüksek oranda katılmaktadır. Kararsızların oranı ise %13 ile 4. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-7’de s9 kodlu “İllüstrasyon derslerini veren öğretim elemanları tarafından genellikle çelişkili bilgiler aktarıldı.” ifadesini işaretleyen 107 öğrencinin çoğunlukla (%34) Katılmıyorum ve (%22) Hiç katılmıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %56’sı bu ifadeye yüksek oranda katılmamaktadır. Kararsızların oranı ise %15 ile tabloda 4. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-7’de s10 kodlu “İllüstrasyon dersini veren öğretim elemanı tarafından alanla ilgili kaynaklara ulaşma konusunda yeterince yönlendirilmedim.” ifadesini işaretleyen 107 öğrencinin çoğunlukla %30 ile Katılmıyorum ve %20 ile Hiç katılmıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %50’si bu ifadeye katılmamaktadır. Kararsızların oranı ise %23 ile 2. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-7’de s13 kodlu “İllüstrasyon derslerini veren öğretim elemanı tarafından dersin içeriği, amaçları ve değerlendirme ölçütleri gibi konularda bilgilendirildim.” ifadesini işaretleyen 107 öğrencinin çoğunluğunun (%22) Katılıyorum ve (%31) Tamamen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %53’ü bu ifadeye yüksek oranda katılmaktadır. Kararsızların oranı ise %18 ile 4. büyük oranı oluşturmaktadır.

4.1.3. Alt Amaç-3

Öğrencilerin illüstrasyon derslerindeki tutumlarının belirlenmesi.

Tablo-8’de s14 kodlu “İllüstrasyon derslerinin oldukça zevkli olduğuna,” ifadesini işaretleyen 106 öğrencinin büyük bir çoğunlukla (%39) Katılıyorum ve (%34) Tamamen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %73’ü ifadeye yüksek oranda katılmaktadır. Kararsızların oranı ise %12 ile tabloda 3. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-8’de s15 kodlu “İllüstrasyon derslerinde öğrendiklerimin işime yarayacağına,” ifadesini işaretleyen 107 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%45) Katılıyorum ve (%36) Tamamen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %81’i ifadeye çok yüksek oranda katılmaktadır. Kararsızların oranı ise %6 ile tabloda 4. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-8’de s16 kodlu “İllüstrasyon dersinde gösterilen tekniklerin ilgi çekici olmadığına,” ifadesini işaretleyen 107 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%35) Katılmıyorum ve (%25) Hiç katılmıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %60’ı ifadeye yüksek oranda katılmamaktadır. Kararsızların oranı ise %12 ile en düşük oranlardan birini oluşturmaktadır.

Tablo-8’de s17 kodlu “İllüstrasyon dersinde işlenen konuların ilgi çekici olduğuna,” ifadesini işaretleyen 107 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%35) Katılıyorum ve (%31) Tamamen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %66’sı bu ifadeye yüksek oranda katılmaktadır. Kararsızların oranı ise %16 ile 3. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-8’de s18 kodlu “İllüstrasyon dersinde işlenen konuların ileride mesleki hayatım açısından faydalı olacağına,” ifadesini işaretleyen 105 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%41) Katılıyorum ve %42 ile Tamamen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %83’ü ifadeye çok yüksek oranda katılmaktadır. Kararsızların oranı ise %10 ile tabloda 3. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-8’de s19 kodlu “İllüstrasyon derslerinin sanat hayatıma katkı sağlayacağına,” ifadesini işaretleyen 107 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%45) Katılıyorum ve (%36) Tamamen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %81’i ifadeye çok yüksek oranda katılmaktadır. Kararsızların oranı ise %12 ile tabloda 3. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-8’de s20 kodlu “İllüstrasyon hakkında konuşurken ifade güçlüğü çekiğime,” ifadesini işaretleyen 107 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%33) Katılmıyorum ve (%22) Hiç katılmıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %55’i ifadeye yüksek oranda katılmamaktadır. Kararsızların oranı ise %20 ile 3. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-8’de s21 kodlu “İllüstrasyon derslerinde başka şeylerle ilgilendiğime,” ifadesini işaretleyen 106 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%34) Katılmıyorum ve (%26) Hiç katılmıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %60’ı ifadeye yüksek oranda katılmamaktadır. Kararsızların oranı ise %11 ile 4. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-8’de s22 kodlu “İllüstrasyon derslerinde yeterince aktif olamadığıma.” ifadesini işaretleyen 107 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%30) Katılmıyorum ve (%23) Hiç katılmıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %53’ü ifadeye yüksek oranda katılmamaktadır. Kararsızların oranı ise %20 ile 3. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-8’de s23 kodlu “İllüstrasyon derslerinin gerekli olduğuna,” ifadesini işaretleyen 106 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%26) Katılıyorum ve (%50) Tamamen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %81’i ifadeye çok yüksek oranda katılmaktadır. Kararsızların oranı ise %9 ile tabloda 4. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-8’de s24 kodlu “İllüstrasyon derslerinde başarılı olduğuma,” ifadesini işaretleyen 107 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%38) Katılıyorum ve (%30) Tamamen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %68’i ifadeye yüksek oranda katılmaktadır. Kararsızların oranı ise %10 ile tabloda 4. büyük oranı oluşturmaktadır.

4.1.4. Alt Amaç-4

İllüstrasyon dersinin işleniş biçimine ilişkin öğretim elemanları ve öğrencilerin anket sorularına verdikleri cevapların değerlendirilmesi.

Tablo-7’de s1 kodlu “illüstrasyon derslerinde daha çok teorik bilgi verildi” ifadesini işaretleyen 106 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%46) Katılmıyorum ve (%19) Hiç katılmıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %65’i bu ifadeye yüksek oranda katılmamaktadır. Kararsızların oranı ise %8 ile 4. büyük oranı oluşturmaktadır.

Tablo-7’de s2 kodlu “İllüstrasyon dersleri daha çok uygulamalı olarak verildi.” ifadesini işaretleyen 106 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%46) Katılıyorum ve (%34) Tamamen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %80’i bu ifadeye çok yüksek oranda katılmaktadır. Kararsızların oranı %8 ile 4. büyük oranı oluştururken, tablodaki en düşük oranı ise %4 ile hiç katılmayanlar oluşturmaktadır.

Tablo-7’de s3 kodlu “İllüstrasyon alanında yararlanabileceğimiz müze, galeri vb gibi yerlere eğitim-inceleme amaçlı gezi yeterince düzenlenmedi.” ifadesini işaretleyen 105 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun (%31) Katılıyorum ve (%33) Tamamen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin toplam %64’ü bu ifadeye yüksek oranda katılmaktadır. Kararsızların oranı ise %8 ile en düşük oranlardan birini oluşturmaktadır.

Tablo-9’da z1 kodlu “İllüstrasyon derslerinde öğretim yöntemini belirlerken daha çok aşağıdakilerden hangilerine dikkat edersiniz?” ifadesinin 6 seçeneğinden en fazla işaretlenen seçenek, a. kodlu “Konunun içeriğine” ifadesidir. 12 katılımcıdan 9’u bu seçeneği işaretlemiştir. 2. en yüksek oranda işaretlenen seçenek 8 katılımcı ile c. kodlu “Öğrencinin seviyesine” ifadesidir (67%). En düşük oranla işaretlenen seçenekler ise d. kodlu “Sınıf mevcuduna” ve f. kodlu “Konuya ve süresine” ifadeleridir. Bu ifadeler 3’er katılımcı ile işaretlenmiştir (25%’lik oranda).

Tablo-9’da z2 kodlu “İllüstrasyon derslerinde vereceğiniz araştırma konularını seçerken aşağıdakilerden hangilerine dikkat edersiniz?” ifadesinin 5 seçeneğinden en fazla işaretlenen seçenek, d. kodlu “Dersin amaçlarına uygunluğuna” ifadesidir. 12 katılımcıdan 10’u bu seçeneği işaretlemiştir. 2. en yüksek oranda işaretlenen seçenek 8 katılımcı ile e. kodlu “İhtiyaca ve kullanılabilirliğine” ifadesidir (67%). En düşük oranlı seçenek ise a. kodlu “Maliyetine” ifadesidir. Bu ifadeyi hiçbir katılımcı işaretlenmemiştir.

Tablo-9’da z3 kodlu “İllüstrasyon derslerinde öğrencilere;” ifadesinin 4 seçeneğinden en fazla işaretlenen seçenek, c. kodlu “Hikaye anlatırım” ifadesidir. 12 katılımcıdan 7’si bu seçeneği işaretlemiştir. 2. en yüksek oranda işaretlenen seçenek 5 katılımcı ile a. kodlu “Müzik dinletirim” ifadesidir (42%). En düşük oranla işaretlenen seçenek ise b. kodlu “Oyun oynatırım” ifadesidir. Bu ifadeyi 2 katılımcı işaretlemiştir (17%’lik oranda).

Tablo-7: Lisans öğrencilerinin illüstrasyon derslerine ilişkin görüşleri anketi

Madde		Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Toplam	
		(f)	%	(f)	%	(f)	%	(f)	%	(f)	%	(f)	%
s1	İllüstrasyon derslerinde daha çok teorik bilgi verildi.	21	19,8	49	46,2	8	7,5	23	21,7	5	4,7	106	100,0
s2	İllüstrasyon dersleri daha çok uygulamalı olarak verildi.	4	3,8	9	8,5	8	7,5	49	46,2	36	34,0	106	100,0
s3	İllüstrasyon alanında yararlanabileceğimiz müze, galeri vb gibi yerlere eğitim-inceleme amaçlı gezi yeterince <u>düzenlenmedi.</u>	8	7,6	21	20,0	8	7,6	33	31,4	35	33,3	105	100,0
s4	Kütüphanemizde illüstrasyonla ilgili kaynaklar <u>yeterli değildi.</u>	10	9,3	21	19,6	23	21,5	27	25,2	26	24,3	107	100,0
s5	İllüstrasyon dersliği sınıf mevcudu için yeterliydi.	10	9,9	17	16,8	6	5,9	44	43,6	24	23,8	101	100,0
s6	İllüstrasyon derslerinin haftalık ders saati dağılımı yeterliydi.	3	2,8	29	27,4	23	21,7	33	31,1	18	17,0	106	100,0
s7	İllüstrasyon derslerini veren öğretim elemanı, öğrencilerin derse katılımını sağlamak için çaba gösterdi.	3	2,9	10	9,5	11	10,5	47	44,8	34	32,4	105	100,0
s8	İllüstrasyonla ilgili kaynaklara genellikle internetten ulaşabildim.	7	6,7	24	22,9	14	13,3	40	38,1	20	19,0	105	100,0
s9	İllüstrasyon derslerini veren öğretim elemanları tarafından genellikle çelişkili bilgiler aktarıldı.	23	21,5	36	33,6	16	15,0	15	14,0	17	15,9	107	100,0
s10	İllüstrasyon dersini veren öğretim elemanı tarafından alanla ilgili kaynaklara ulaşma konusunda yeterince <u>yönlendirilmedim.</u>	21	19,6	32	29,9	25	23,4	23	21,5	6	5,6	107	100,0
s11	İllüstrasyon derslerinde illüstrasyon çeşitlerini yeterince öğrendim.	23	22,1	29	27,9	27	26,0	19	18,3	6	5,8	104	100,0
s12	İllüstrasyon derslerinde illüstrasyon tekniklerini yeterince öğrendim.	20	18,7	32	29,9	27	25,2	19	17,8	9	8,4	107	100,0
s13	İllüstrasyon derslerini veren öğretim elemanı tarafından dersin içeriği, amaçları ve değerlendirme ölçütleri gibi konularda bilgilendirildim.	9	8,4	23	21,5	19	17,8	23	21,5	33	30,8	107	100,0

Tablo-8: Lisans öğrencilerinin illüstrasyon derslerine ilişkin tutumları

Madde		Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Tamamen Katlıyorum		Toplam	
		(f)	%	(f)	%	(f)	%	(f)	%	(f)	%	(f)	%
s14	İllüstrasyon derslerinin oldukça zevkli olduğuna,	6	5,7	10	9,4	13	12,3	41	38,7	36	34,0	106	100,0
s15	İllüstrasyon derslerinde öğrendiklerimin işime yarayacağına,	5	4,7	9	8,4	6	5,6	48	44,9	39	36,4	107	100,0
s16	İllüstrasyon dersinde gösterilen tekniklerin ilgi çekici olmadığına,	27	25,2	37	34,6	13	12,1	17	15,9	13	12,1	107	100,0
s17	İllüstrasyon dersinde işlenen konuların ilgi çekici olduğuna,	9	8,4	11	10,3	17	15,9	37	34,6	33	30,8	107	100,0
s18	İllüstrasyon dersinde işlenen konuların ileride mesleki hayatım açısından faydalı olacağına,	4	3,8	4	3,8	10	9,5	43	41,0	44	41,9	105	100,0
s19	İllüstrasyon derslerinin sanat hayatıma katkı sağlayacağına,	4	3,7	3	2,8	13	12,1	48	44,9	39	36,4	107	100,0
s20	İllüstrasyon hakkında konuşurken ifade güçlüğü çektiğime,	24	22,4	35	32,7	21	19,6	21	19,6	6	5,6	107	100,0
s21	İllüstrasyon derslerinde başka şeylerle ilgilendiğime,	28	26,4	36	34,0	12	11,3	21	19,8	9	8,5	106	100,0
s22	İllüstrasyon derslerinde yeterince aktif <u>olamadığıma,</u>	25	23,4	32	29,9	21	19,6	17	15,9	12	11,2	107	100,0
s23	İllüstrasyon derslerinin gerekli olduğuna,	5	4,7	12	11,3	9	8,5	27	25,5	53	50,0	106	100,0
s24	İllüstrasyon derslerinde başarılı olduğuma,	7	6,5	16	15,0	11	10,3	41	38,3	32	29,9	107	100,0

Tablo-9: Öğretim elemanlarının illüstrasyon derslerine ilişkin görüşleri anketi

z1	İllüstrasyon derslerinde öğretim yöntemini belirlerken daha çok aşağıdakilerden hangilerine dikkat edersiniz?	Frekans	%
a.	Konunun içeriğine	9	75,0%
b.	Kaynaklara	4	33,3%
c.	Öğrenci seviyesine	8	66,7%
d.	Sınıf mevcuduna	3	25,0%
e.	Öğrencinin ihtiyaçlarına	4	33,3%
f.	Konuya ve süresine	3	25,0%
z2	İllüstrasyon derslerinde vereceğiniz araştırma konularını seçerken aşağıdakilerden hangilerine dikkat edersiniz?	Frekans	%
a.	Maliyetine	0	-
b.	Yaşa ve seviyeye	3	25,0%
c.	Ulaşılabilirliğe	4	33,3%
d.	Dersin amaçlarına uygunluğuna	10	83,3%
e.	İhtiyaca ve kullanılabilirliğine	8	66,7%
z3	İllüstrasyon derslerinde öğrencilere;	Frekans	%
a.	Müzik dinletirim.	5	41,7%
b.	Oyun oynatırım.	2	16,7%
c.	Hikaye anlatırım.	7	58,3%
d.	Sadece tartışma yaptırım.	3	25,0%
z4	Derslerinizde aşağıda verilen illüstrasyon tekniklerinden hangilerine değiniyorsunuz?	Frekans	%
a.	Karakalem	11	91,7%
b.	Sulu boya	10	83,3%
c.	Guaj	9	75,0%
d.	Yağlıboya	3	25,0%
e.	Bilgisayar	5	41,7%
f.	Karışık teknik	12	100,0%

(Tablo-9'un devamı)

z5	Derslerinizde aşağıda verilen illüstrasyon tekniklerinden hangilerine ayrı konu olarak ağırlık veriyorsunuz?	Frekans	%
a.	Karakalem	7	66,7%
b.	Sulu boya	6	50,0%
c.	Guaj	6	50,0%
d.	Yağlıboya	0	-
e.	Bilgisayar	6	50,0%
f.	Karışık teknik	8	66,7%
z6	Derslerinizde aşağıda verilen illüstrasyon çeşitlerinden hangilerine değiniyorsunuz?	Frekans	%
a.	Yayın İllüstrasyonları	12	100,0%
b.	Reklâm İllüstrasyonları	9	75,0%
c.	Moda İllüstrasyonları	5	41,7%
d.	Doğa Tarihi İllüstrasyonları	5	41,7%
e.	Tıbbi İllüstrasyon	1	8,3%
f.	Adli İllüstrasyon	0	-
g.	Teknik İllüstrasyonlar	5	41,7%
h.	Bilgi ve İstatistik İllüstrasyonları	0	-
z7	Derslerinizde aşağıda verilen illüstrasyon çeşitlerinden hangilerine ayrı konu olarak ağırlık veriyorsunuz?	Frekans	%
a.	Yayın İllüstrasyonları	10	83,3%
b.	Reklâm İllüstrasyonları	6	50,0%
c.	Moda İllüstrasyonları	1	8,3%
d.	Doğa Tarihi İllüstrasyonları	1	8,3%
e.	Tıbbi İllüstrasyon	0	-
f.	Adli İllüstrasyon	0	-
g.	Teknik İllüstrasyonlar	2	16,7%
h.	Bilgi ve İstatistik İllüstrasyonları	0	-

4.2. Yorumlar

Bulgular incelendiğinde illüstrasyon dersi konularından yapım teknikleri ve çeşitlerine ders programlarında yeterince yer verilmediği açıkça görülmektedir. Öğretim elemanlarının derslerinde en fazla değindikleri ve ayrı birer konu olarak işledikleri illüstrasyon çeşitleri yayın illüstrasyonları ve reklam illüstrasyonlarıdır. Bu illüstrasyon çeşitlerine ders programlarında ağırlık verilmesinin, öğretim elemanlarının aldıkları eğitimle bağlantılı olabileceği düşünülebilir. Bununla birlikte bulgulardan, öğretim elemanlarının derslerinde tıbbi illüstrasyon, adli illüstrasyon ile bilgi ve istatistik illüstrasyonlarına değinmedikleri gibi ayrı birer konu olarak da ağırlık vermedikleri ortaya çıkmaktadır. Oysa Türkiye’de adli ve tıbbi illüstratörlere olan ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır. Türkiye’de bulunan mahkeme salonlarında artık fotoğraf çekimi yasaklanmış durumdadır. Fotoğraf çekimi yerine suçluların ve mahkeme salonunun hızlı çizimleri yapılmaktadır. Bu bağlamda adli illüstrasyon konusunda eğitim almış uzman ressamalara ihtiyaç doğmuştur. Kriminal birimlerde suçluların robot resimleri sanat eğitimi almamış amatör kişiler tarafından illüstre edilebilmektedir. Aynı şekilde tıp alanında da illüstratörlere ihtiyaç duyulmaktadır. Birçok doktor, tıbbi illüstratör bulamadığı için çizimlerini yurtdışında yüksek fiyatlara yaptırmaktadır.

Adli ve tıbbi illüstrasyon kendi alanında uzmanlık gerektirir. Yurtdışında, özellikle Amerika’nın birçok üniversitesinde tıbbi illüstrasyon bölümü bulunmaktadır. Georgia Sağlık Bilimleri Üniversitesi’nde bulunan Tıbbi İllüstrasyon Bölümü, 1948’den beri eğitim vermekte ve bu alanda uzman illüstratörler yetiştirmektedir (<http://www.mcg.edu/medart/>). Buna karşın Türkiye’de genel anlamda illüstrasyon bölümü dahi bulunmamaktadır. Türkiye’de bulunan üniversitelerde adli ve tıbbi illüstrasyonların ders programlarında yer almamasının sebebinin, öğretim elemanlarının bilim, sanat ve iş çevrelerindeki gelişmeleri yeterince takip etmemeleri ve bu konu hakkında basın ve yayın organları başta olmak üzere çeşitli kurumlar tarafından bilinçlendirilmemelerinden dolayı olabileceği düşünülebilir.

Öğretim elemanlarının illüstrasyon derslerinde yeterince değinmedikleri bir başka konu da illüstrasyon teknikleridir. Bulgulara bakıldığında öğretim elemanlarının tamamı klasik tekniklerden olan karışık tekniğe derslerinde değinmektedir. Fakat günümüzde birçok alanda yaşamı kolaylaştıran bilgisayar tekniğine çok düşük oranda değinilmekte ve ayrı konu olarak ağırlık verilmemektedir. Halbuki illüstrasyon alanında kullanılan bilgisayar tekniği hız, zaman ve maliyet yönünden illüstratöre birçok avantaj sağlamaktadır.

İllüstratörler, bilgisayar ortamında yaptıkları çalışmalara daha düşük maliyet ile müdahale ederek hatalarını düzeltebilirler. Aynı zamanda bilgisayar ortamında yapılan düzeltmeler klasik yöntemlere göre daha pratik ve hızlı yapılır. Örneğin bilgisayar ortamında hazırlanmış bir illüstrasyonda hata, tek bir dokunuşla, yapılan işlemler geri alınarak düzeltilebilir. Dijital ortamda yapılan düzeltmelerde maliyet ve zaman kaybı söz konusu değildir.

Öğretim elemanlarının illüstrasyon derslerinde bilgisayar tekniğine yeterince değinmemelerinin iki sebebi olabilir; Birincisi bu konuda bilinçlenmemiş olmaları ve bilgisayar tekniğini bilmemeleridir. Özellikle bilgisayar teknolojisinin henüz gelişmemiş olduğu dönemlerde klasik yöntemlerle eğitim görmüş kıdemli öğretim elemanlarımız bilgisayar tekniğine geçmemekte ısrar etmektedir. Tabi ki klasik yöntemlerin eğitim açısından yararları tartışılmaz, fakat günümüz teknolojinin bize sağladığı avantajlar da göz ardı edilmemelidir.

İkinci sebep ise eğitim ortamının, bilgisayar tekniğinin uygulanması açısından elverişli olmamasıdır. Çoğu fakültemizde çizim atölyelerinin olmasına karşın multi medya araçları (bilgisayar, printer, wacom tablet vs.) bulunmamaktadır. Bulunanların ise bir çoğu eski teknolojiye sahiptir.

İllüstrasyon derslerinde eğitim ve öğretimin öğrenci açısından uygunluğuna ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin illüstrasyon ile ilgili kaynaklara internet aracılığı ile ulaşabildikleri görülmektedir. Öğrencilerin illüstrasyon ile ilgili kaynaklara kütüphanelerden çok internet aracılığı ile ulaşabilmeleri, kütüphanelerimizde bulunan yerli ve yabancı illüstrasyon kitaplarının azlığına ve yetersizliğine işaret etmektedir.

Bununla birlikte öğrencilerin, illüstrasyon dersliklerinin sınıf mevcudu açısından yeterli olduğunu, illüstrasyon derslerinin oldukça zevkli ve gerekli olduğunu, işlenen konuların mesleki hayatlarında faydalı olacağını, öğrendiklerinin işlerine yarayacağını ve sanat hayatlarına katkı sağlayacağını düşündükleri görülmektedir. Öğrenciler, dersin işleniş sırasında başka şeylerle ilgilenmediklerini, derslerde aktif olduklarını, illüstrasyon hakkında konuşurken ifade güçlüğü çekmediklerini, öğretim elemanlarının ders anlatırken tutarlı bilgiler verdiğini ve öğrencilerin derse katılımını sağlamak için çaba gösterdiğini belirtmektedir. Bu bulgulardan, illüstrasyon ile ilgili eğitim veren öğretim elemanlarının öğrencilerine karşı sorumluluklarını yerine getirdikleri ve illüstrasyon derslerinde verilen eğitim ve öğretimin öğrenci açısından uygun olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

İllüstrasyon dersinin işleniş biçimine ilişkin bulgular incelendiğinde illüstrasyon derslerinin daha çok uygulamalı olarak işlendiği, teorik bilgiye ise daha az yer verildiği görülmektedir. İllüstrasyon derslerinde öğrencilere teorik bilgi verilmesinden çok uygulama yaptırılmasının sebebi, öğretim elemanlarının, uygulama yönteminin illüstrasyon dersi için daha önemli ve gerekli olduğunu düşünmeleridir.

Bulgulardan, illüstrasyon dersi için müze, galeri vb. gibi yerlere eğitim ve inceleme amaçlı gezilerin yeterince düzenlenmediği sonucu çıkmaktadır. Bunun sebebi, öğretim elemanlarının eğitim ve inceleme amaçlı gezilerin illüstrasyon dersi alan öğrenciler açısından yararlı olmayacağını düşünmeleridir.

Öğrenciler, illüstrasyon derslerinde öğretim elemanı tarafından dersin içeriği, amaçları ve değerlendirme ölçütleri gibi konularda bilgilendirilmekte ve kaynaklara ulaşma konusunda yönlendirilmektedir. Öğrenciler ayrıca haftalık ders saati dağılımının yeterli olduğunu, derste işlenen konular ile tekniklerin ilgi çekici olduğunu ve derste başarılarının ezbere değil öğrenmeye dayalı olduğunu düşünmektedir. Bu bulgular ışığında öğrencilerin, illüstrasyon dersinin işleniş biçimi ile ilgili büyük bir sorun yaşamadıkları ve dersin işleniş biçimini uygun buldukları söylenebilir.

İllüstrasyon dersinin işleniş biçimine öğretim elemanları açısından bakıldığında, öğretim elemanlarının eğitim ve öğretim yöntemini belirlerken konunun içeriğine önem verdikleri, derslerinde verecekleri araştırma konularını seçerken maliyete hiç dikkate etmedikleri, bunun yerine araştırma konularının dersin amaçlarına uygunluğuna dikkat ettikleri görülmektedir. Öğretim elemanlarının maliyete dikkat etmemelerinin sebebi, amaca uygunluğun eğitim ve öğretim açısından daha önemli bir etken olduğunu düşünmeleridir.

Öğretim elemanlarının, illüstrasyon derslerinin işleniş sırasında öğrencilere oyun oynatmak yerine hikaye anlatma yöntemini tercih ettikleri görülmektedir. Bunun sebebi, resmedilmesi istenen olayların, öğrencilerin zihinlerinde canlandırılabilmesi açısından hikaye yönteminin daha uygun olacağının düşünülmesidir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Güzel sanatlar fakülteleri, lisans programlarında yer alan illüstrasyon derslerinde verilen eğitime ilişkin bulgular ışığında şu sonuçlara varılmıştır;

Öğretim elemanlarının hepsi derslerinde illüstrasyon çeşitlerinden yayın illüstrasyonları'na değinmektedir. Öğretim elemanları illüstrasyon derslerinde, illüstrasyon çeşitlerinden adli illüstrasyon ile bilgi ve istatistik illüstrasyonlarına değinmemektedir. Tıbbi illüstrasyon ve diğer illüstrasyon türlerine de çok düşük oranlarda değinilmektedir. Sonuç olarak birçok illüstrasyon çeşidine yeterince değinilmediği ortaya çıkmaktadır.

Öğretim elemanları yüksek bir oran ile derslerinde illüstrasyon çeşitlerinden yayın illüstrasyonlarını ayrı konu olarak işleyerek, ağırlık vermektedir. Öğretim elemanları illüstrasyon derslerinde, illüstrasyon çeşitlerinden tıbbi illüstrasyon, adli illüstrasyon ile bilgi ve istatistik illüstrasyonlarını ayrı bir konu olarak işlememektedir. Diğer illüstrasyon türleri de çok düşük oranlarda işlenmektedir. Sonuç olarak birçok illüstrasyon çeşidinin ayrı birer konu olarak işlenmediği anlaşılmaktadır. Öğrenci anketi sonuçları da derslerde birçok illüstrasyon çeşidine yeterince değinilmediğini ve işlenmediğini desteklemektedir. Öğrencilerin büyük bir kısmı illüstrasyon çeşitlerini yeterince öğrenmediklerini düşünmektedir.

Öğretim elemanlarının hepsi derslerinde, illüstrasyon tekniklerinden karışık tekniğe değinmekte ve ayrı konu olarak işleyerek ağırlık vermektedir. Bununla birlikte öğretim elemanları illüstrasyon derslerinde yağlıboya tekniğine çok düşük oranda değinmekte ve ayrı konu olarak derslerinde işlememektedir. Diğer illüstrasyon teknikleri de çok düşük oranlarda işlenmekte ve öğrenciler açısından yetersiz kalmaktadır. Öğrenci anketi sonuçları da derslerde birçok illüstrasyon tekniğine yeterince değinilmediğini ve işlenmediğini desteklemektedir.

İllüstrasyon derslerinde eğitim ve öğretimin öğrenci açısından uygunluğunun saptanmasına ilişkin sonuçlara bakıldığında, illüstrasyon dersliğinin sınıf mevcudu için yeterli olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca öğrencilerin büyük bir kısmı öğretim elemanının çelişkili bilgiler vermediğini belirtmektedir.

Öğrencilerin büyük bir kısmı illüstrasyon derslerinin oldukça zevkli olduğunu, ayrıca illüstrasyon dersinde işlenen konuların ileride mesleki hayatları açısından faydalı olacağını; derslerde öğrendiklerinin işlerine yarayacağını; illüstrasyon derslerinin sanat hayatlarına katkı sağlayacağını ve gerekli olduğunu belirtmektedir. Çoğu öğrenci de illüstrasyon derslerinde başka şeylerle ilgilenmediklerini belirtirken öğretim elemanının, öğrencilerin derse katılımını sağlamak için çaba gösterdiğini düşünmektedir. Öğrencilerin büyük bir kısmı da illüstrasyon derslerinde aktif olduğunu ve illüstrasyon hakkında konuşurken ifade gücü çökmediğini düşünmektedir. Bu sonuçların yanı sıra öğrencilerin, illüstrasyon dersleri ile ilgili kaynaklara kütüphaneden çok internet aracılığı ile ulaşabildikleri anlaşılmaktadır.

İllüstrasyon dersinin işleniş biçimine ilişkin sonuçlara bakıldığında öğrencilerin büyük bir kısmı, aldıkları illüstrasyon derslerini daha çok uygulamalı olarak işlediklerini, teorik bilginin düşük oranda verildiğini düşünmektedir.

Öğrencilerin büyük bir kısmı illüstrasyon alanında müze, galeri ve bunun gibi yerlere eğitim ve inceleme amaçlı gezilerin yeterince düzenlenmediğini söylemekte olup, ayrıca illüstrasyon derslerini veren öğretim elemanı tarafından dersin içeriği, amaçları ve değerlendirme ölçütleri gibi konularda bilgilendirildiklerini; kaynaklara ulaşma konusunda öğretim elemanı tarafından yönlendirildiklerini; illüstrasyon derslerinde haftalık ders saati dağılımının yeterli olduğunu; illüstrasyon dersinde gösterilen konular ile tekniklerin ilgi çekici olduğunu ve başarılarının ezbere dayanmadığını belirtmektedirler.

İllüstrasyon dersinin işleniş biçimine ilişkin öğretim elemanı anketlerinin sonuçları incelendiğinde ise öğretim elemanlarının illüstrasyon derslerinde öğretim yöntemini belirlerken daha çok konunun içeriğine dikkat ettikleri görülmektedir. Bununla birlikte öğretim elemanları sınıf mevcudu, konu ve süreye çok düşük seviyede dikkat etmektedir. Ayrıca öğretim elemanları, illüstrasyon derslerinde verecekleri araştırma konularını seçerken maliyete hiç dikkat etmemekle beraber, araştırma konusunun dersin amaçlarına uygunluğuna çok yüksek bir oran ile dikkat etmektedirler.

Öğretim elemanları illüstrasyon derslerinde öğrencilerine yüksek oranda hikaye anlatmakta ve müzik dinletmektedir. Bununla birlikte öğretim elemanları illüstrasyon dersinin işleniş sırasında drama yönteminden yararlanmamaktadırlar.

5.2. Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir;

İllüstrasyon, ülkemizde akademik anlamda güzel sanatlar fakültelerinde sadece ders olarak okutulmaktadır. Yurtdışında birçok üniversite bünyesinde tıbbi illüstrasyon bölümü bulunmasına karşın Türkiye’de henüz başlı başına bir “İllüstrasyon Bölümü” dahi bulunmamaktadır. Bu yüzden tıp doktorları çizim ihtiyacını karşılamak için farklı ve pahalı yollara baş vurmakta, bir kısmı çizimlerini kendi imkanlarıyla yapmaya çalışırken bir kısmı da yurtdışındaki illüstratörlere yaptırmaktadır. Tıp fakültesinde sanat eğitimi almamış bir doktorunun yapacağı illüstrasyonun ne kadar sağlıklı olacağı göz önüne alınmalıdır. Bununla birlikte artık Türkiye’deki adliyelerde Avrupa’da olduğu gibi fotoğraf çekimi yasaklanmış ve adli illüstratörlere de ihtiyaç doğmuştur. Adli illüstrasyon, adli tıbbı da içine aldığı için (suçluların robot resimleri, suç ortamlarının hayali resimlemeleri gibi) desen bilgisinin yanı sıra yoğun teknik bilgiye de ihtiyaç duyulmaktadır.

Sonuçlarda görüldüğü gibi derslerde işlenen illüstrasyon çeşitleri ağırlıklı olarak reklam ve basın-yayın illüstrasyonlarıdır. Fakat günümüz şartlarında ortaya çıkan ihtiyaçlara paralel olarak öğrencilerin mezun olduktan sonra piyasada yaşayacağı sorunlar göz önüne alındığında bilgi ve istatistik illüstrasyonları, moda illüstrasyonları, doğa tarihi illüstrasyonları, teknik illüstrasyon ve özellikle adli ve tıbbi illüstrasyon gibi diğer illüstrasyon çeşitlerine de ders programlarında ağırlık verilmesi gerekmektedir. Artık bu alanlarda da ülkemizde yetişmiş sanatçılara ihtiyaç duyulmaktadır. Sonuçlarda, illüstrasyon derslerinde en çok değinilen teknik, klasik tekniklerden “karışık teknik” olarak görülmektedir. Burada %100’lük bir oran söz konusudur. Fakat günümüzde bilgisayar teknolojisinin sağladığı hız, maliyet ve birçok avantaj göz önüne alındığında, bilgisayar için çıkan %42’lik bir oran oldukça düşüktür. Bilgisayar tekniği sayesinde artık illüstrasyonlar daha kolay ve hızlı bir şekilde üretilebilmektedir. Yapılan hatalar daha kolay giderilmekte, baskı kalitesi yüksek seviyede elde edilmektedir. Bu avantajlar göz önüne alındığında bilgisayar tekniğine ders programlarında daha fazla ağırlık verilmesi gerekmektedir. Bunun için öncelikle öğretim elemanları, bilgisayar tekniğinin önemi konusunda seminerler düzenlenerek bilinçlendirilmeli ve bilgilendirilmelidir.

Anket sonuçlarında öğrencilerin %80’i illüstrasyon derslerinin daha çok uygulamalı olarak işlendiğini belirtmektedir. İllüstrasyon alanında ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar göz önüne alındığında özellikle tıbbi illüstrasyon gibi spesifik bir alanda daha çok teorik bilgiye ihtiyaç vardır. Çizim yeteneğinin yanında tıp bilgisi de şart olmuştur. Özellikle insan ve hayvan anatomisi (kas, kemik ve organ isimleri, tıbbi terimler) tıbbi illüstratörlerin öğrenmesi gereken önemli konulardır. Tıp doktorları ile koordineli bir şekilde çalışması gereken illüstratörlerin, çizim sırasında fikir alışverişinde bulunabilmeleri için tıp bilgisine ihtiyaçları vardır.

Bilgisayar tekniğindeki gelişmeler göz önüne alındığında, illüstratörlerin öğrenmesi gereken Photoshop, Corel Draw, Adobe Illustrator, Poser ve 3D Max gibi birçok program ve Windows, Linux gibi işletim sistemleri bulunmaktadır. Sonuç olarak ders programlarında uygulama kadar teorik bilgiye de ağırlık verilmesi, günümüz şartlarının bir gereğidir.

Öğrencilerin %64'lük büyük bir kısmı, eğitim-inceleme amaçlı gezilerin yeterince düzenlenmediğini belirtmektedir. İllüstrasyonun geniş bir alana sahip olduğu düşünüldüğünde; illüstratörün de birçok yönden kendini geliştirmesi için (özellikle teknik ve sanatsal açıdan) sergi, müze, galeri ve bunun gibi ortamlara ulaşabilmesi gerekmektedir. Bulgulara bakıldığında bilgiye ulaşmada en çok yararlandığımız kütüphaneler, illüstrasyon açısından öğrencileri tatmin etmemekte ve öğrenciler internete yönelmektedir. Öğrencilerin bu konuda kütüphanelerden yararlanabilmeleri için daha çok bilimsel makale yazılmalı ve yabancı kitap ile dergiler tedarik edilmelidir.

Sanatçıların geçmişte yaptığı eserler, illüstratörler için ilham kaynağı olabilir. Özellikle Leonardo gibi sanatçıların teknik ve tıbbi çizimleri, günümüz illüstratörlerini halen şaşırtmakta ve hayran bırakmaktadır.

Bu araştırma sınırlı bir öğretim elemanı ve öğrenci kitlesinin görüşlerine dayanılarak gerçekleştirildiğinden, konunun daha iyi irdelenmesi için ileri ve daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

Becer, E. (1997). **İletişim ve Grafik Tasarım**. Ankara: Dost Kitabevi.

Bland, D. (1962). **The Illustration of Books**. London: Faber and Faber Limited.

Çakır, K. (2001). **6-12 Yaş Çocukları İçin Yapılmış İllüstrasyonların Değerlendirilmesi ve Yeni İllüstrasyon Önerileri**. *Yüksek lisans (MS) tezi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

Evran, U. (2000). **Fotoğraf ve İllüstrasyonun Görsel Medyadaki Etkileşimli Fonksiyonları**. *Yüksek lisans (MFA) tezi*, Marmara Üniversitesi.

Gökaydın, N. (2002). **Temel Sanat Eğitimi**. Ankara: MEB.

Jennings, S. (1987). **Advanced Illustration and Design**. New Jersey: Chartwell Books Inc.

Kara, C. (2004). **Günümüz İllüstrasyon Sanatı**. *Yüksek Lisans (MFA) Tezi*, Marmara Üniversitesi.

Keser, N. Sanat Sözlüğü. (1. baskı). (2005). Ankara: Ütopya Yayınevi.

Keş, Y. (2001). **Görsel İletişimde İllüstrasyonun Kullanım Alanlarına Kuramsal Bir Yaklaşım**. *Yüksek lisans (MFA) tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi.

- Öncül, N. (1989). **İllüstrasyon Yöntemleri ve Çocuk Masal Kitaplarında Biçimsel Çözümler (Bir Masal Kitabı Örneği)**. *Yüksek lisans (MFA) tezi*, Hacettepe Üniversitesi.
- Özdemir, M.T., Erler, K., Hidayetoğlu, T.F., Bölükoğlu, H. (2003). Ortopedide Tıbbi İllüstrasyon. **Artroplasti Artroskopik Cerrahi Dergisi**. (Vol.14 No.4). Ankara: TEVAK.
- Özdemir, S., Yalın, İ. (1999). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Özkoyuncu, M. M. (1999). **Bilgisayar Ortamında İllüstrasyon**. *Yüksek lisans (MFA) tezi*, Hacettepe Üniversitesi.
- Özsoy, V. (2003). **Görsel Sanatlar Eğitimi - Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık Turizm San. Tic. Ltd. Şti.
- Read, H. (1974). **Sanatın Anlamı**. (İkinci baskı). İngilizceden çeviren: Güner İNAL ve Nuşin ASGARİ. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Saçan, A.K. (1998). **Başlangıcından Günümüze Türk İllüstrasyon Sanatı**. *Yüksek Lisans (MFA) Tezi*, Marmara Üniversitesi.
- Senemoğlu, N. (2000). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim - Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Gazi Kitabevi.

Sınav, A. (2008). Tıbbi Resimin Tıp Eğitimine Katkıları. **Cerrahpaşa Tıbbi Resim Günleri: Günümüzde Tıbbi Resim**. Yıldırım, M. (Ed.). İstanbul: Nobel Matbaacılık.

Tepecik, A. (2002). **Grafik Sanatlar**. Ankara: Detay Yayıncılık ve Sistem Ofset.

Tuna, S. (1997). **İlkokuma ve Yazma Öğretiminde İllüstrasyon'dan Faydalanma**. *Yüksek Lisans (MFA) Tezi*, Gazi Üniversitesi.

Yolcu, E. (2004). **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**. Çanakkale: Nobel Yayın Dağıtım.

EKLER

EK-1: ÖĞRENCİ ANKETİ ÖRNEĞİ;

Sevgili Öğrenci;

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Öğretmenliği programında yüksek lisans yapmaktayım. Tezimin konusu “Güzel Sanatlar Fakülteleri, lisans programlarında yer alan illüstrasyon derslerinin eleştirel bir incelemesi” dir.

Bu araştırmada illüstrasyon derslerine ilişkin durum saptaması yapabilmek için sizin yardımınıza ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu amaçla hazırlanmış olan elinizdeki bu ölçek iki bölümden oluşmaktadır:

- A. Kişisel Bilgiler.
- B. Lisans Öğrencilerinin İllüstrasyon Derslerine İlişkin Görüşleri Ölçeği
- C. Öğrencilerin İllüstrasyon Derslerine İlişkin Tutum Ölçeği

Bu araştırmadan elde edilecek bilgiler büyük ölçüde formda yer alan sorulara verilecek cevaplara bağlı olacağından değerli görüş ve önerileriniz önem taşımaktadır. Lütfen soruları dikkatlice okuyup cevaplayınız.

Soruları cevaplarken sizden şöyle bir yol izlemeniz istenmektedir;

1. Lütfen her soruyu dikkatlice okuyunuz.
2. Okuduğunuz sorudaki illüstrasyon derslerine ilişkin durumlara ve ifadelere ne derece katılıp katılmadığınızı kararlaştırınız.
3. Cevaplarınızı şu seçeneklerden birinin altındaki kareyi işaretleyerek belirtiniz.

Hiç katılmıyorum – Katılmıyorum – Kararsızım – Katılıyorum - Tamamen katılıyorum.

İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Tuna Ferit HİDAYETOĞLU

A- Kişisel Bilgiler:

Aşağıdaki sorular için sizce uygun olan seçeneğe lütfen çarpı işareti koyunuz.

Yaşınız:17–21 ☐22–26 ☐27 ve üzeri ☐**Cinsiyetiniz:**Erkek ☐Kadın ☐**Bölümünüz :**.....**Sınıfınız:**1. sınıf ☐2. sınıf ☐3.sınıf ☐4.sınıf ☐

B- İLLÜSTRASYON DERSLERİNE İLİŞKİN LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ

	Aşağıdaki illüstrasyon derslerine ilişkin ifadelere ne derece katılıyorsunuz?	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	İllüstrasyon derslerinde daha çok teorik bilgi verildi.					
2	İllüstrasyon dersleri daha çok uygulamalı olarak verildi.					
3	İllüstrasyon alanında yararlanabileceğimiz müze, galeri vb gibi yerlere eğitim-inceleme amaçlı gezi yeterince <u>düzenlenmedi</u> .					
4	Kütüphanemizde illüstrasyonla ilgili kaynaklar <u>yeterli değildi</u> .					
5	İllüstrasyon dersliği sınıf mevcudu için yeterliydi.					
6	İllüstrasyon derslerinin haftalık ders saati dağılımı yeterliydi.					
7	İllüstrasyon derslerini veren öğretim elemanı, öğrencilerin derse katılımını sağlamak için çaba gösterdi.					
8	İllüstrasyonla ilgili kaynaklara genellikle internetten ulaşabildim.					
9	İllüstrasyon derslerini veren öğretim elemanları tarafından genellikle çelişkili bilgiler aktarıldı.					
10	İllüstrasyon dersini veren öğretim elemanı tarafından alanla ilgili kaynaklara ulaşma konusunda yeterince <u>yönlendirilmedim</u> .					
11	İllüstrasyon derslerinde illüstrasyon çeşitlerini yeterince öğrendim.					
12	İllüstrasyon derslerinde illüstrasyon tekniklerini yeterince öğrendim.					
13	İllüstrasyon derslerini veren öğretim elemanı tarafından dersin içeriği, amaçları ve değerlendirme ölçütleri gibi konularda bilgilendirildim.					

C- ÖĞRENCİLERİN İLLÜSTRASYON DERSLERİNE İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ

14	İllüstrasyon derslerinin oldukça zevkli olduğuna,					
15	İllüstrasyon derslerinde öğrendiklerimin işime yarayacağına,					
16	İllüstrasyon dersinde gösterilen tekniklerin ilgi çekici olmadığına,					
17	İllüstrasyon dersinde işlenen konuların ilgi çekici olduğuna,					
18	İllüstrasyon dersinde işlenen konuların ileride mesleki hayatım açısından faydalı olacağına,					
19	İllüstrasyon derslerinin sanat hayatıma katkı sağlayacağına,					
20	İllüstrasyon hakkında konuşurken ifade güçlüğü çektiğime,					
21	İllüstrasyon derslerinde başka şeylerle ilgilendiğime,					
22	İllüstrasyon derslerinde yeterince aktif <u>olamadığıma</u> ,					
23	İllüstrasyon derslerinin gerekli olduğuna,					
24	İllüstrasyon derslerinde başarılı olduğuma,					

EK-2: ÖĞRETİM ELEMANI ANKETİ ÖRNEĞİ;

Sayın öğretim elemanı,

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Öğretmenliği programında yüksek lisans yapmaktayım. Tezimin konusu “Güzel Sanatlar Fakülteleri Lisans programlarında yer alan illüstrasyon derslerinin eleştirel bir incelemesi” dir.

Araştırmada İllüstrasyon Derslerine ilişkin durum saptaması yapabilmek için sizin yardımınıza ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu amaçla hazırlanmış olan elinizdeki bilgi formu iki bölümden oluşmaktadır:

A- Kişisel Bilgiler

B- Öğretim Elemanın İllüstrasyon Derslerine İlişkin Görüşleri

Bu araştırmadan elde edilecek bilgiler büyük ölçüde formda yer alan sorulara verilecek cevaplara bağlı olduğundan değerli görüş ve önerileriniz önem taşımaktadır.

Lütfen soruları dikkatlice okuyup cevaplayınız.

İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Tuna Ferit HİDAYETOĞLU

Tarih: / /

A- KİŞİSEL BİLGİLER

1. Yaşınız
☐ 20–30 ☐ 31-41 ☐ 42 ve üzeri
2. Cinsiyetiniz
☐ a. Bayan ☐ b. Bay
3. Görev yaptığınız Üniversite:.....
4. Lisans eğitim durumunuzu belirtiniz.
☐ a. Güzel Sanatlar Fakültesi
☐ b. Mesleki Eğitim Fakültesi
☐ c. Eğitim Fakültesi Resim- İş Öğretmenliği
☐ e. Başka (Lütfen belirtiniz).....
5. Öğretim elemanı olarak hizmet sürenizi belirtiniz.
☐ a. 1 – 5 yıl ☐ b. 5 – 8 yıl ☐ c. 9 – 12 yıl
☐ d. 13 – 15 yıl ☐ e. 15 yıl ve daha fazlası
6. Lisans mezuniyet alanınız aşağıdakilerden hangisidir?
A. Eğitim Fakültesi (Resim-İş Öğretmenliği)
☐ a. Resim ☐ b. Heykel ☐ c. Seramik
☐ d. Grafik ☐ e. Tekstil
B. Mesleki Eğitim Fakültesi
☐ a. Resim Öğretmenliği ☐ b. Seramik Öğretmenliği
☐ c. Grafik Öğretmenliği ☐ d. Heykel Öğretmenliği
☐ e. Tekstil Öğretmenliği
C. Güzel Sanatlar Fakültesi
☐ a. Resim ☐ b. Heykel ☐ c. Seramik
☐ d. Grafik ☐ e. İç Mimari
- Cevabınız C ise,**
7. Almış olduğunuz pedagojik formasyonunuzu belirtiniz.
☐ a. Eğitim sertifikası
☐ b. Eğitim derslerinden bazıları
☐ c. Yalnızca alan bilgisine yönelik bazı dersler ve uygulama
☐ d. Hiçbiri
8. Mezun olduğunuz üniversite yukarıdakilerden farklı ise; belirtiniz.
.....
9. Lisansüstü eğitiminiz (Yüksek Lisans, Doktora, Sanatta Yeterlik) var mı?
☐ a. Evet ☐ b. Hayır
10. 9. soruda cevabınız evet ise lisansüstü eğitim durumunuzu belirtiniz.
☐ a. Sanat Eğitimi Yüksek Lisans ☐ b. Sanat Eğitimi Doktora
☐ c. Sanatta Yüksek Lisans ☐ d. Sanatta Yeterlilik
11. Ünvanınız
☐ Prof. Dr. ☐ Prof. ☐ Doç. Dr. ☐ Doç. ☐ Yrd. Doç. Dr.
☐ Yrd. Doç. ☐ Öğr. Gör. Dr. ☐ Öğr. Gör. ☐ Okt. Dr. ☐ Okt.
☐ Uzm. Dr. ☐ Uzm. ☐ Arş Gör.

Aşağıdaki sorularda birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

1. İllüstrasyon derslerinde öğretim yöntemini belirlerken daha çok aşağıdakilerden hangilerine dikkat edersiniz?

- () a. Konunun içeriğine () b. Kaynaklara () c. Öğrenci seviyesine
() d. Sınıf mevcuduna () e. Öğrencinin ihtiyaçlarına () f. Konuya süresine

2. İllüstrasyon derslerinde vereceğiniz araştırma konularını seçerken aşağıdakilerden hangilerine dikkat edersiniz?

- () a. Maliyetine () b. Yaşa ve seviyeye () c. Ulaşılabilirliğe
() d. Dersin amaçlarına uygunluğuna () e. İhtiyaca ve kullanılabilirliğine

3. İllüstrasyon derslerinde öğrencilere ;

- () a. Müzik dinletirim. () b. Oyun oynatırım.
() c. Hikaye anlatırım. () d. Sadece tartışma yaptırırım.

4. Derslerinizde aşağıda verilen illüstrasyon tekniklerinden hangilerine değiniyorsunuz?

- () a. Karakalem () b. Sulu boya
() c. Guaj () d. Yağlıboya
() e. Bilgisayar (Dijital) () f. Karışık teknik

5. Derslerinizde aşağıda verilen illüstrasyon tekniklerinden hangilerine ayrı konu olarak ağırlık veriyorsunuz?

- () a. Karakalem () b. Sulu boya
() c. Guaj () d. Yağlıboya
() e. Bilgisayar (Dijital) () f. Karışık teknik

6. Derslerinizde aşağıda verilen illüstrasyon çeşitlerinden hangilerine değiniyorsunuz?

- () a. Yayın İllüstrasyonları (Gazete, dergi, çocuk kitapları)
() b. Reklâm İllüstrasyonları (Gıda sektörü, giyim, ulaşım, sanayi, turizm ve ticaret)
() c. Moda İllüstrasyonları
() d. Doğa Tarihi İllüstrasyonları (Bitki, hayvan, yeryüzü şekilleri ve tarih öncesi yaşam)
() e. Tıbbi İllüstrasyon (Bilimsel makaleler, anatomi atlasları)
() f. Adli İllüstrasyon
() g. Teknik İllüstrasyonlar (Film sektörü, bilgisayar oyunları, endüstriyel tasarımlar)
() h. Bilgi ve İstatistik İllüstrasyonları (Çizgi ve kronolojik grafik, tablolar, haritalar)

7. Derslerinizde aşağıda verilen illüstrasyon çeşitlerinden hangilerine ayrı konu olarak ağırlık veriyorsunuz?

- () a. Yayın İllüstrasyonları (Gazete, dergi, çocuk kitapları)
- () b. Reklâm İllüstrasyonları (Gıda sektörü, giyim, ulaşım, sanayi, turizm ve ticaret)
- () c. Moda İllüstrasyonları
- () d. Doğa Tarihi İllüstrasyonları (Bitki, hayvan, yeryüzü şekilleri ve tarih öncesi yaşam)
- () e. Tıbbi İllüstrasyon (Bilimsel makaleler, anatomi atlasları)
- () f. Adli İllüstrasyon
- () g. Teknik İllüstrasyonlar (Film sektörü, bilgisayar oyunları, endüstriyel tasarımlar)
- () h. Bilgi ve İstatistik İllüstrasyonları (Çizgi ve kronolojik grafik, tablolar, haritalar)